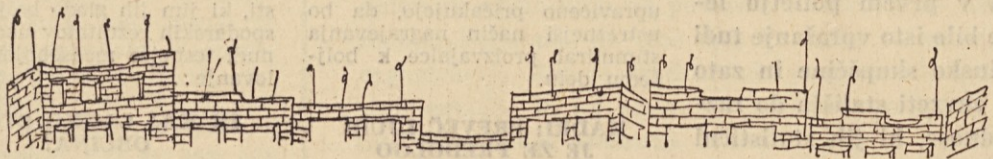
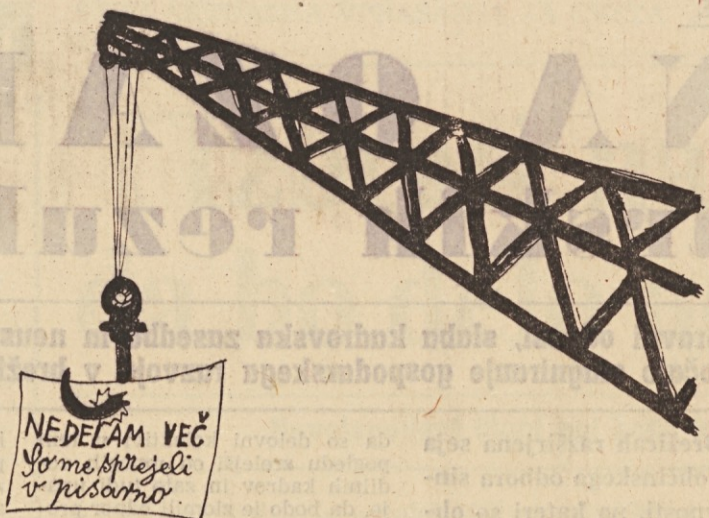

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Četrtek, 1. septembra 1966

Št. 34, leto XXII

BREZ BESED

Karikatura: ANDREJ NOVAK

NA ROB RAZMERAM V KMETIJSKI ZADRUGI LUCIJA-PORTOROŽ

POD LUPINO POSLOVNIH USPEHOV

S predstavniki samoupravnih organov in družbeno političnih organizacij v Kmetijski zadrugi Lucija-Portorož nisem imela sreče. Na upravi so rekli, da so ali na dopustu ali na terenu. Kje, nisem izvedela. Delavci, s katerimi sem se pogovarjala, pa so bili redkobesedni. In tisti, ki so kaj povedali, so prosili, naj ne izdam njihovih imen. Strah pred posledicami, ki je tako nerazumljiv, če pomislimo na vse oblike neposrednega upravljanja, v zadrugi Lucija še živi. Takole so ga po večini utemeljevali: »Ne bojimo se zato, ker bi nas kdo lovil za besede. Kar pripovedujemo, je res. Bojimo pa se, da bi ta resnica nekatere tako zbadla, da nam ne bi bilo več »obstati«. V našem kraju pa je, razen v sezoni v gostinstvu, zelo težko dobiti zaposlitev.«

Ta trpka izpoved ima globlje ozadje. Razmeroma visoki osebni dohodki, ki jih na upravi skupno z UO še povišajo, kar povzdigne glas posamez-

ne delovne enote, pravočasno utišajo vsakogar, ki bi morda glasno očital, da gredo osebni dohodki mimo napisanih meril, da v kolektivu vse predolgo ča-

kajo na samoupravne akte, da je samoupravljanje omejeno na ozek krog ljudi, da je pripeljal direktor v podjetje več svojih sorodnikov, ki imajo vsi lepa delovna mesta, da ne sklicuje strokovnih posvetov, da poredko zaide v delovne enote... Vse to se skriva za relativnim zadovoljstvom z osebnimi dohodki, za poslovnimi uspehi, ki jih za nobeno ceno ne mislimo podcenjevati. Vendar se srečujemo v tej poslovnosti s čudno logiko. Mnogi delavci v zadrugi je niso zaznali, tiste pa, ki bi morali v njihovem imenu strokovno razmisliti, saj so vendar zato tam, pa »prevpije« drugi močnejši del, ki je z dosedanjim poslovanjem več kot zadovoljen.

Za kaj gre? Med sedmimi delovnimi enotami so le tri, ki držijo zadrugo pokonci. Ribištvu, klavniško-mesarski obrat in blagovni promet. Na upravi zatrjujejo, da je bolj kot lastna proizvodnja zanimiva kooperacija s privatnimi kmeti. V zadrugi je vključenih 217 kmetov, ki pridelajo nad polovico vseh dobrin, ki jih pošlje zadruga na trg. Po vrednosti pa znašajo pridelki privatnih kmetov dve tretjini (Nadaljevanje na 5. strani)

»DEBELI HRBTI«

O nekaterih ljudeh gre glas, da imajo »debel hrbet«. Takim ljudem se baje ne more zgoditi nič nevsčnega, četudi kršijo naše pisane in nepisane zakone, ker imajo pač vplivne zveze in prijatelje na visokih položajih; delajo lahko baje vse, kar želijo — bodisi sebi v prid, bodisi drugim — takim, ki jim niso pri srcu — v škodo.

Takih ljudi pri nas ni mnogo in vsak dan jih je manj. Njihov čas je že davno minil, samo ne zavedajo se tega — niti oni sami, večkrat pa niti njihova okolica.

To, da posamezniki menijo, da je vsak, ki je proti njim hkrati tudi nasprotnik naše socialistične skupnosti in da ga zato lahko preganajo na najrazličnejše načine in z vsemi sredstvi, to prav gotovo ni lepo in prav, ni pa nekaž takega, kar bi nas posebno presenečalo. Vemo namreč, da nismo vsi ustvarjeni po istem kopitu in da se tudi nismo vsi enako dobro naučili pravil življenja v naši skupnosti. Če nekdo »štiri« iz naše družbe z obnašanjem, ki povzroča splošno zgražanje, potem to normalno prav kmalu prileti nazaj kot bumerang na njegovo lastno glavo. Račun je poravnani in vse je postavljeno na pravo mesto. In normalno bi bilo, da se temu nihče ne bi čudil; res pa ni normalno, da se ponekod ljudje še vedno čudijo, če se izkaže, da nekdo, ki je imel baje »debel hrbet«, mora prav tako kot vsi drugi odgovarjati za svoje početje.

Dejstvo je, da so pri nas na različnih položajih tudi ljudje, ki na te položaje ne bi sodili niti po svojem znanju niti po svojem značaju. Dejstvo je tudi, da imajo včasih res ti ljudje znanje in tudi prijatelje med ljudmi, ki v naši družbi res nekaj pomenijo, še pogosteje pa se dogaja, da se s takimi znanci in prijatelji samo hvalijo. In dogaja se tudi, da jih ti prijatelji in znanci včasih podprejo pri določenih zadevah — iz različnih vzrokov, največkrat pa zato, ker jim dejansko okoliščine niso znane. Dejstvo pa je tudi, da prijateljstva in znanstva odpovedo vselej, kadar se dokaže, da je nekdo spodkopaval temelje naše skupnosti; kdo bi namreč bil pripravljen zastaviti svoj lastni ugled v korist tistega, ki ga družba upravičeno obsoja?

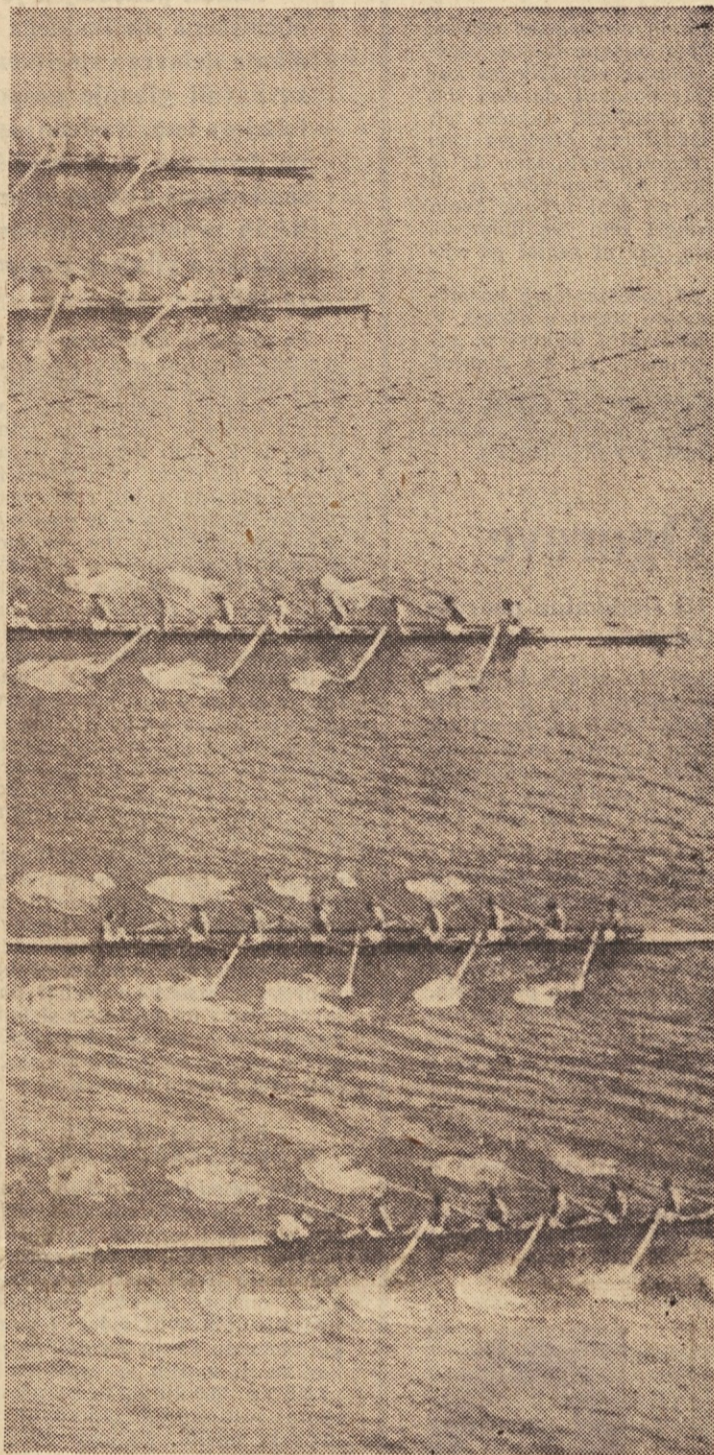
Res pa je tudi, da pogosto ni takoj jasno, kaj je prav in kaj ni, da pogosto ni takoj jasno, kdo ima prav in kdo greši. Dejstvo je tudi, da večkrat ni takoj jasno, kaj je upravičena kritika, kaj pa samo kleveta. In res je tudi, da do takrat, ko se nekaj postavi na svoje pravo mesto, ni vselej lahko tistim, ki nekaj dokazujejo. Včasih morajo doživeti različne krivice, začasna razočaranja itd. — toda prej ali slej postane črno - črno, belo pa - belo.

Dolžina časa, v kateri te stvari dozori, pa najpogosteje ni samo stvar posameznikov, ki se borijo za spoštovanje načel naše socialistične skupnosti, temveč tudi stvar okolice, v kateri živijo. Čimbolj ta okolica zaostaja za našim družbenim razvojem, tem dalj časa traja tisto, kar ji ni v čast.

»Debeli hrbti« niso torej samo stvar tistih, ki se hvalijo z zvezami in poznanstvi, niti samo stvar tistih, ki se uprejo raznim krivicam; to je predvsem stvar okolice, ki bodisi zaradi neznanja, največkrat pa zaradi oportunitizma trpi stvari, ki ne sodijo v našo družbo.

Prav zato pa je vsak primer »debelega hrbita« slabo spričevalo za vse tiste dejavnike, ki jim je skupnost v določenem kraju zaupala skrb za spoštovanje naše socialistične zakonitosti.

MILAN POGACNIK

TE DNI NA BLEJSKEM JEZERU

FOTO SLUŽBA DE

ZAPIS

O GOSPODARJENJU MEŽIŠKIH RUDARJEV IN TOPILNIČARJEV

Koliko še svinca s štirimi deveticami?

Kakšne so perspektive mežiškega rudnika svinca? Nekateri mu napovedujejo neslaven konec.

»Sproti raziskujemo ležišča svinčene rude,« nam je pripovedovala Vida Potočnikova, ki v mežiškem rudniku vodi plansko analitski sektor. »Skoraj milijardo starih dinarjev vložimo letno v raziskave. Letos bomo v ta namen porabili celo milijardo dvesto milijonov starih dinarjev...« Tovarišica Vida Potočnik se je ob tem zamislila in dodala: »Malo svinca je v naši rudi, komaj 3,2 do 3,5 odstotka in 2 odstotka cinka. Ruda pa bi morala vsebovati najmanj 15 do 30 odstotkov svinca, kot ga vsebujejo svinčeve rude drugje po svetu. Pri tem pa ne smemo prezreti, da je naš svinec izredno kvaliteten, saj ima štiri devetice...«

To pomeni, da je v mežiškem svinču le ena stotinka odstotka primesi.

Zaloga svinčeve rude si mežiški rudarji raziščejo sproti, največ za leto dni vnaprej. Kot zdaj zatrjujejo geologi, pa so (Nadaljevanje na 6. strani)

● STR. 2:

OCENA OZADJA GOSPODARSKIH REZULTATOV

● STR. 3:

V JUGOSLOVANSKIH SINDIKATIH

● STR. 4:

MERA JE POLNA

● STR. 5:

KOLEKTIV NI SLAB

● STR. 6:

PRELIVANJE

● STR. 7:

V ČEM JE POSLANSTVO AMATERSKIH GLEDALIŠČ

● STR. 8:

PREVELIK DAVEK — V KRVI IN DENARJU

RAZGOVOR Z DIREKTORJEM TOVARNE DUŠIKA RUŠE INŽ. VOJKOM OZIMOM O MOŽNOSTIH ZA USTANOVITEV SLOVENSKEGA ELEKTROKEMIČNEGA IN ELEKTROMETALURŠKEGA KOMBINATA:

Nič novega na severovzhodu

V slovenskih gospodarskih krogih se je že pred časom raznesla novica, da v severovzhodnem predelu Slovenije intenzivno razmišljajo o možnostih ustanovitve velikega slovenskega elektrokemičnega in elektrometalurškega kombinata. Po teh vesteh naj bi šlo za združitve štirih proizvajalcev: Tovarne glinice in aluminija iz Kidričevega, Tovarne dušika iz Ruš, mariborske Tovarne umetnih brusov Svaty in slovenjebistriškega Impola. Toda kljub vsem napovedim, kljub vsem govoricam o prednostih te integracije — nič novega na severovzhodu. In — mar bo moralo preteči še veliko Drave, preden bodo govorice postale kaj več kot samo besede? Na to vprašanje si nismo znali odgovoriti. Zato smo se tudi odločili povabiti na razgovor direktorje vseh štirih podjetij in jim predlagati, naj vsak s stališča svojega podjetja osvetli to napovedano integracijo. Prvemu smo dali besedo direktorju Tovarne dušika v Rušah inž. Vojku Ozimu.

— Da ne bi po nepotrebnem ovinkarila: predvsem, so te govorice ali namere o ustanovitvi elektrokemičnega in elektrometalurškega kombinata tudi točne?

— Da in ne. Da toliko, ker res od 1964 leta dalje razmišljamo o ustanovitvi takega kombinata, in spet ne toliko, ker vam zdaj, sredi leta 1966, ne morem z gotovostjo reči, ali bo do te ustanovitve tudi prišlo. Če pa želite slišati moje mnenje, potem tole: zame je ustanovitev takega kombinata, kakor smo si ga doslej zamišljali, tako z ekonomsko družbenega kot tehnološko gospodarskega stališča nujna. Ze v naši državi smo namreč pričla dokaj intenzivnim procesom koncentracije kapitala, da o gospodarskih gibanjih na svetu sploh ne govorim. In čeprav še tako odlašamo z odločitvijo, slovenska industrija mimo teh procesov ne bo mogla, če se bo seveda hotela naprej razvijati.

— Vprašanje, ki bi pravzaprav moralo biti prvo: kdo naj bi osnoval ta kombinat in na kakšni osnovi? Lahko zdaj na to odgovorite?

— Kot vam je bržčas znano, naj bi šlo za koncernsko integracijo štirih podjetij: Tovarne glinice in aluminija v Kidričevem, naše tovarne dušika, tovarne umetnih brusov Svaty iz Maribora in podjetja Impol iz Slovenske Bistrice. Na prvi videz gre pri tem za malce heterogeno proizvodnjo. In vendar trdimo, da imajo ta podjetja tako v proizvodnem kot v poslovnem procesu pomembne stične točke, ki ustvarjajo osnovo za integracijo v velikem elektrokemičnem in elektrometalurškem kombinatu. Konkretno povedano, gre za naslednje vezi: Tovarna glinice in aluminija ter tovarna dušika iz Ruš imata stične točke pri proizvodnji elektrokorunda, silicijevega karbida, karbida ter silicijevih in aluminijevih legur, obe tovarni pa sta tudi glavna potrošnika električne energije v severovzhodni Sloveniji. To je tako imenovana horizontalna vez. Vertikalno povezavo pa predstavljajo proizvodni in poslovni odnosi med Tovarno dušika iz Ruš kot glavnim proizvajalcem abrazivov ter mariborskim podjetjem Svaty kot glavnim potrošnikom abrazivov, na drugi strani pa odnosi med Tovarno glinice in alumi-

(Nadaljevanje na 6. strani)

REZERVIRANI STOLPEC

Dušica Pušnik

tajnica IO sindikalne podružnice Utensilia, Ljubljana:

● Nekateri vaši delavci so ob povišanju norm močno negodovali. Kako ste pomagali pomiriti duhove, če ste jih pomirili?

Pomirjeni so, drugače bi trpelo delo in medsebojni odnosi. Nobenemu delavcu ni všeč, če mu normo zvišajo. Našim seveda tudi ni bilo. Na sestankih se niso oglasili, »šimfali« so kar med seboj in kdo ve, ali hote ali ne hote pozabili, da smo jim pred volitvami v samoupravne organe obrazložili nujnost teh sprememb. Naše norme so izključno izkustvene. Ščasoma smo tehnološke postopke modernizirali in racionalizirali, tako da se je produktivnost znatno povečala. Delavci so povprečno za 30 do 35% presegali norme, kar že samo po sebi vzbujajo dvom v njihovo realnost. S konkretnimi primeri smo jim dokazali, da jim neupravičeno izplačujemo preseg, ker ni nastal po njihovi zaslugi.

Med kušljanjem in negodovanjem po spremenjenih normativih časa je naš sindikalni odbor ponovno stopil v akcijo. V vseh oddelkih in delovnih enotah so sindikalni delavci in samoupravna vodstva razčistili sporne primere. Ni šlo namreč za splošno nezadovoljstvo.

Da norm nismo v Utensili preveč »rezali«, pa kažejo tudi osebni dohodki. Pred uvedbo gospodarske reforme je znašalo kolektivno povprečje 56.000, zdaj pa 64.000 starih dinarjev.

Joško Ogorevc

predsednik IO sindikalne podružnice Emona, Ljubljana:

● Nekaj delavcev in delavk, ki ste jih v vašem podjetju odpustili, se je zateklo po pravico na sodišče. Trdili so, da pri vas niso urajeni medsebojni odnosi in da posamezni vodilni ljudje zganjajo samovoljo. Naj po tem sodim, da sindikalno vodstvo ne štiti delavcev, kadar se jim godi krivica?

Za nazaj ne morem govoriti, sedaj pa je zaščita delavskih pravic tisto, s čimer se sindikat lahko najbolj ponaša. Mogoče bi bilo še bolje, če bi rekli: človečnost.

Med nami so bili trije člani, ki so zaradi alkoholizma vedno bolj zanemarjali svoje delovne dolžnosti. Delavski svet je na zahtevo njihovih sodelavcev večkrat razpravljal o prekrških, krivice opominjal in jih sklenil celo odsloviti, če se ne poboljšajo. Z vidika dela bi bilo to popolnoma upravičeno. Če hočete, tudi z vidika delovne solidarnosti. Zakaj bi morali sodelavci delati zanje? Vendar je sindikalno vodstvo zavzelo drugačno stališče. Teh nedisciplinirancev nismo jemali kot zdrave ljudi, ampak kot bolnike, ki zaradi svoje bolezni kršijo disciplino. Predlagali smo, naj se grejo zdraviti.

Ceprav ta predlog sprva ni našel na najboljši odmev v delavskem svetu, nam je člane uspelo prepričati, da bi bila takšna rešitev najbolj humana. Vse tri alkoholike smo poslali, seveda po njihovem prizvoljenju, na zdravljenje in danes so spet disciplinirani in vzorni delavci.

Anica Vajda

predsednica IO sindikalne podružnice Mercator:

● Vaš kolektiv je letos dobil hud moralni udarec. Kaj je sindikat ukrenil, da bi se vzdušje pomirilo in da bi preprečil kaj podobnega?

Poštene člane kolektiva, in to večinoma smo, je zabolela kraja v našem kolektivu in obravnavanje tega na sodišču. Vrhu tega nas je bilo sram pred javnostjo. Today zdaj se razmere že izboljšujejo. V podjetju smo zaposlili psihologa, ki je med osebnimi razgovori z delavci zvedel o njihovem zasebnem življenju, počutju v kolektivu in zbral tudi sugestije za odpravo napak. Razen tega je zunanji strokovnjak-ekonomist podrobno analiziral organizacijo dela v skladišču, kjer je prišlo do kraje. Za boljše koordinacijo dela in povezavo z upravo smo odprli delovno mesto upravnika centralnih skladišč. Zaradi zmanjšanih investicij smo delno povečali osebne dohodeke in uvedli delovna merila za transportne delavce in razkladalce v centralnem skladišču. Več obtožencev iz našega podjetja se je namreč na sodišču izgovarjalo, da niso mogli živeti z rednimi zaslugi.

Posebej pa naš sindikalni odbor skrbi za to, da pri sprejetju notranje zakonodaje sedaj sodelujejo vsi člani kolektiva. Na to smo zlasti pazili v skladiščih.

Jože Deniša

član IO sindikalne podružnice LIP Češnjica:

● Ali je res, da vaši delavci izgubijo dodatek na stalnost že, če en dan v mesecu izostanejo z dela in ta izostanek opravičijo na primer s potjo k zdravniku — specialistu?

Zal je res. Zaradi enega samega specialističnega pregleda, za katerega da napotnico naš obratni zdravnik, izgubi celih 10.000 dinarjev, če ima najvišji dodatek na stalnost. Vzamejo mu ga ne za en mesec, ampak za dva meseca.

S tem ukrepom je želela predvsem uprava zmanjšati izostanke zaradi poljskega dela. Pri nas smo večinoma polproletarci. Toda ukrep je, kakor vidite, prestrg, preveč nehuman. Velikokrat delavka noče na specialistični pregled, ker bi zaradi tega izgubila 20% osebnega dohodka. Odlaza z zdravljenjem, kasneje, ko bo resno obolela in obležala, pa nas bo njeno zdravljenje stalo veliko več kot pridobimo z odvzetim dodatkom za stalnost. Vsak državljan ima zakonito pravico do zdravljenja. Vsakdo zdravljenje sam plačuje, iz meseca v mesec plačujemo zdravstveno zavarovanje. Odvzem dodatka na stalnost pa je dodatno plačilo, ki ga ni mogoče nikakor opravičiti.

Kot član izvršnega odbora sindikalne podružnice ne bom miroval, dokler samoupravno vodstvo tega ne spozna in ne popravi krivice.

RAZŠIRJENA SEJA OBSS BREŽICE

OCENA OZADJA
gospodarskih rezultatov

Nerazviti samoupravni odnosi, slaba kadrovska zasedba in neustrezno nagrajevanje povzročajo stagniranje gospodarskega razvoja v brežiški občini

Minuli ponedeljek je bila v Brežicah razširjena seja občinskega sindikalnega sveta in občinskega odbora sindikata delavcev storitvenih dejavnosti, na kateri so obravnavali gibanje gospodarstva v prvem polletju letošnjega leta. Naslednjega dne je bilo isto vprašanje tudi na dnevnem redu brežiške občinske skupščine in zato so sindikati s svoje strani želeli zavzeti stališča do različnih problemov in osvetliti odnose, ki jih statistični podatki o gibanju gospodarstva sami po sebi ne morejo razložiti.

Po mnenju sindikatov se v brežiški občini ne morejo pohvaliti z nekimi posebno razveseljivimi rezultati gospodarjenja v prvem polletju letošnjega leta. Čisto na kratko: rezultati so se gibali v glavnem v planiranih mejah oziroma so bili rahlo pod planom. Industrija — še posebno nekatera podjetja, na primer Tovarna pahišča — se je v prvem polletju borila z velikimi težavami, isto pa velja tudi za obrt. Skladi v industriji se znižujejo pa tudi osebni dohodki v industriji ne dosegajo zvišanja življenjskih stroškov, čeprav drugače za gospodarstvo brežiške občine velja nasprotno, medtem ko so v njenih gospodarskih dejavnostih osebni dohodki prav tako zaostali za zvišanjem življenjskih stroškov.

Na splošno brežiški sindikati ocenjujejo, da je gospodarstvo v njihovi občini v stagnaciji, ki jo pogojuje — mimo objektivnih težav — predvsem nerazviti samoupravni odnosi, slaba kadrovska zasedba vodilnih delovnih mest in neurejen sistem nagrajevanja. To so tudi področja, ki naravnost kličejo po večjem angažiranju sindikatov.

MEZDNI ODNOSI
V NEKATERIH OBRATIH

Eno izmed najvažnejših vprašanj, ki ga bodo morali brežiški sindikati urediti (seveda s pomočjo občine), je prav gotovo vprašanje tistih obratov v brežiški občini, katerih matično podjetje ima svoj sedež v drugih občinah. Takih obratov pa je kar 29 in v njih je zaposlenih približno 900 ljudi, to se pravi skoraj šestina vseh zaposlenih v brežiški občini. Delovni ljudje

v teh obratih sicer zaslužijo svoj vsakdanjih kruh, vendar pa je to tudi vse, saj o njihovem odločanju glede rezultatov njihovega dela ni največkrat niti govora. Nekateri obrati imajo sicer svoj obračun, mnogi pa ne in tako delavci v teh obratih sploh ne vedo, kakšni so sadovi njihovega dela. So torej v čistem mezdnem odnosu, s čimer se brežiški sindikati pa tudi drugi dejavniki seveda ne mislijo sprijazniti. Ureditev statusa teh obratov so si sindikati zastavili kot eno svojih najvažnejših nalog.

Sicer pa brežiški sindikati niso zadovoljni niti s samoupravnimi odnosi v mnogih podjetjih brežiške občine. Kot primer navajajo, da marsikje sploh še niso razpravljali o gospodarskih rezultatih v prvem polletju. Nekateri vodilni ljudje v teh podjetjih mislijo, da to sploh ni potrebno, oziroma da je urejevanje različnih težav, ki so se nakopičile v poreformskem času, zadeva vodilnih kadrov, ne pa stvar celotnega kolektiva. Takšno stališče so brežiški sindikati na svojem sestanku ostro obsodili in sklenili, da bodo v vseh podjetjih zahtevali, da se delovnim ljudem natoči čistega vina.

Brežiški sindikati tudi menijo, da so vodilni ljudje v posameznih podjetjih tisti dejavniki, ki zavira hitrejšo in doslednejšo nagrajevanje po delu. To nagrajevanje je v brežiški občini tako rekoč še v povojih, vodilni kader v mnogih podjetjih, ki bi moral biti nosilec prizadevanj za nagrajevanje po učinku, pa nasprotno takemu nagrajevanju celo nasprotuje, oziroma vsaj za sebe zahteva — fiksne plače! Brežiški sindikati so ugotovili,

da so delovni kolektivi v tem pogledu zrelejši od mnogih vodilnih kadrov in zato tudi upajo, da bodo le z lomili odpor proti nagrajevanju po delu, saj upravičeno pričakujejo, da bo ustreznejši način nagrajevanja stimuliral proizvajalce k boljšemu delu.

KADRI: PREVEČ LJUDI
JE ZE PREDOLGO
NA ISTIH POLOŽAJIH

— Pri nas so že mnogi vodilni ljudje navadili, da urejajo stvari v svojem kolektivu nekako familiarno, po domače. Sploh pa lahko rečemo, da je pri nas le preveč ljudi že predolgo na istih vodilnih položajih, nekateri tudi po deset in več let. Mnogi čakajo samo še na pokojnine in jim zato niti na misel ne pride, da bi se zagrizli v različne probleme, ker se pač ne želijo nikomur zameriti. Skrajni čas je, da izvedemo široko rotacijo in damo mladim, šolanim ljudem priložnost, da pokažejo, kaj znajo.

Tako približno je eden izmed diskutantov povedal na seji tisto, kar brežiški sindikati mislijo o vodilnih kadrih v gospodarskih organizacijah svoje občine. Slišati je tudi bilo, da bi bile nedavne spremembe na vodilnih položajih v podjetjih brežiške občine še bolj neznačne, kot so, če nekateri »vodilni« ne bi odšli v pokoj.

Nedvomno pa imajo brežiški sindikati prav, ko vztrajajo na boljši kadrovski zasedbi v podjetjih, saj neustrezno izobraženi kadri, ki sedaj zasedajo mnoge vodilne položaje, pač niso sposobni voditi svojih kolektivov v poostrenih pogojih gospodarjenja. In čeprav to na seji ni bilo omenjeno v zvezi s kadrovskimi problemi, naj zapišemo še tole:

V brežiški občini imajo tri kovinska obrtna podjetja, ki brečejo vsa, čeprav ne vedno istočasno, po mnogih težavah. Na dlani je, da bi bilo teh težav mnogo manj, če bi prišlo do integracije teh podjetij, ali pa vsaj do njihovega tesnejšega poslovnega sodelovanja. O tem pa — vsaj za sedaj — še ni govora,

kar pa po našem mnenju lahko pomeni samo dvoje: bodisi da »vodilni« v teh podjetjih bojijo za stolčke, bodisi da so tako kratkovidni, da ne vidijo možnosti, ki jim jih glede boljših gospodarskih rezultatov nedvomno nudi tesnejše medsebojno sodelovanje...

IN KAJ LAHKO STORI
OBČINA?

Precej časa so brežiški sindikati na svoji seji posvetili vprašanju vloge občinske skupščine pri razvijanju gospodarstva; kaj lahko občina in kaj mora storiti v tem pogledu? Sindikati, ki so o tem konzultirali gospodarske organizacije, so imeli o tem svoje mišljenje, predsednik občinske skupščine, ki je tudi pristvoval seji, pa to mnenje ni v celoti sprejel. Iz razprave o tem problemu bi bilo najbolje citirati mnenje sekretarja občinskega komiteja, ki je pristvoval seji kot gost: da smo glede vloge občine pri razvijanju gospodarstva sicer obsodili že davno različne stare, preživele navade, ki pa se nas vseeno še vedno trdovratno držijo. In res so v nekaterih delovnih kolektivih brežiške občine še vedno prepričani o »vsemogočnosti« občine in zahtevajo od nje mogoče in nemogoče stvari, z druge strani pa imajo večkrat gluha ušesa tudi takrat, kadar jim občina sugerira pametne stvari.

Brežiški sindikati so v tem pogledu ostali na trdnih tleh predložili so, da občinska skupščina organizira posvet s predstavniki kovinskih podjetij, njen svet za gospodarstvo pa naj v prihodnje bolj sistematično kot do sedaj spremlja in analizira razmere v brežiških delovnih organizacijah in tako prispeva k formiranju ustrezne gospodarske politike na občinski ravni.

MILAN POGAČNIK

Z OBČINSKIH
SINDIKALNIH
SVETOV

● HRASTNIK

Predsedstvo občinskega sindikalnega sveta v Hrastniku bo te dni do kraja izoblikovalo svoj kratkoročni in dolgoročni program dela. Poletni predah, če ga sploh lahko tako imenujemo, so izkoristili za temeljito oceno dosedanjega dela in za razpravo o tem, kako usposobiti tako sindikalni svet kot organizacije za aktivnejše delovanje.

Nič nenavadnega ni v tem, da so tudi v Hrastniku sodelovali ugotovili, da ne gre toliko za iskanje novih oblik, nova vsebine kot za dejansko dosledno in učinkovito delovanje vseh sindikalnih organizacij. Uspešni so bili v sodelovanju s politično delo bo vsakega prva naloga, ki se je kantonu lotiti v prihodnjem obdobju. Tako bo že v prvem jesenskem mesecu začel z delom poseben oddelek politične šole, namenjen izključno usposabljanju članov sindikalnega sveta. Šolo bodo kadrovali tudi mlajše ljudi, ki že delajo v sindikalnih organizacijah in ki naj bi jih v prihodnje volili v občinski sindikalno vodstvo.

Druga skrb bo veljala pripravi na bližnje občne zborove sindikalnih organizacij. Občni zbori hrastniških sindikalnih organizacij morajo oblikovati take programe dela, da bo sindikat aktivno sledil vsem dogodkom v delovnih organizacijah. Taki dosledni dejavnosti pa bodo hrastniške sindikalne organizacije kos je tedaj, če bodo imele dobra in usposobljena vodstva. Zavoljo tega bodo v Hrastniku kadrovskim pripravam za nova vodstva namenili še prav posebno pozornost. Gre za to, da bo sindikalno vodstvo v vsaki primeru sposobno mobilizirati svoje članstvo za živo presojo o tem ali onem vprašanju in svoji delovni organizaciji.

(vml)

POSVET OBSS MARIBOR-TEZNO S PREDSTAVNIKI SAMOUPRAVNIH ORGANOV

ZDRAVE KORENINE
SAMOUPRAVLJANJA

Občinski sindikalni svet Maribor-Tezno sklicuje v teh dneh posvetovanja s predstavniki samoupravnih organov in sindikalnih organizacij o konkretnih slabostih samoupravljanja v delovnih organizacijah. Na takem razgovoru so se srečali pred dnevi tudi predsedniki samoupravnih organov industrijskih delovnih organizacij. Tako je skušal občinski sindikalni svet dobiti mnenje »iz prve roke« o tem, kateri so osnovni vzroki, ki dušijo samoupravljanje v delovnih organizacijah. V ta namen je predložil za razpravo tudi svoj koncept za analizo dela samoupravnih organov in pri tem menil, da je potrebno analizirati najprej odnose med samoupravnimi organi in političnimi organizacijami, med samoupravnimi organi — operativnimi vodstvi in strokovnimi službami in med samoupravnimi organi in samoupravljalci. Ti odnosi niso urejeni in zato pogosto prej zavirajo kot pospešujejo samoupravljanje v delovnih organizacijah.

Sindikati so večkrat javno obojali slabosti v delovanju samoupravnih organov, malokdaj pa so ugotavljali razloge, zakaj je do teh slabosti prišlo. Ne gre za tako očitno nasprotovanje samoupravnim odnosom, kot jih je razkril 4. plenum ZKJ, gre pa po mnenju ObSS za prikrito razveljavljanje samoupravljanja kot družbenega procesa. Za temi težnjami se skrivajo različni koncepti. Nekateri načelno priznavajo samoupravljanje, v praksi pa ga zatajijo in delajo po svoje. Naslednji priznavajo samoupravljanje kot formo, ne morejo pa se sprijazniti s samoupravnimi odnosi. Tretji pa sploh dvomijo v samoupravljanje, kajti po njihovem mnenju je z neposredno demokracijo ni mogoče voditi poslovne politike.

Te skupine ljudi in njihovi koncepti o samoupravljanju živijo in z njimi imamo dnevno opraviti, ko se srečujemo z bolečimi primeri malicenj v samoupravnih odnosih. Da bi jim lahko stopili na prste, je potrebno ugotoviti, kakšen je danes odnos do samoupravljanja, tako družbeno političnih organizacij, operativnih vodstev, strokovnih služb kot proizvajalcev. V teh skupinah živijo težnje po varstvu, po vplivanju pri odločitvah, po izrabljanju samoupravnih organov za delo, ki je dolžnost konkretno strokovnih služb itd.

Najbrž je prav to pobudilo samoupravne organe v tezenskih delovnih kolektivih, da so začeli vse močneje poudarjati izobrazbo in strokovno razgledanost članov samoupravnih

organov. Tako je opaziti v dosednji strukturi samoupravnih vodstev v tezenskih delovnih organizacijah višjo izobrazbeno raven. »Popravili« so jo na račun neposrednih proizvajalcev, kajti močno je poraslo število delavcev s tehnično izobrazbo in predstavnikov služb. Po mnenju nekaterih udeležencev posveta bi bilo celo idealno, če bi bila struktura delavskih svetov takšna, kot je v strokovnih službah. Po mnenju le-teh lahko strokovne službe »goljufajo« samo tiste delavske svete, ki jim duhovno niso kos. In tako se srečujemo s skrajnostjo, ki prav nič ne spodbuja neposrednega upravljanja. Nasprotno, takšna previdnost kaže na nezaupanje v operativno vodstvo in strokovne službe in pogloblja prepad med strokovnimi službami in neposrednim upravljanjem, čeprav imata vsaka zase točno določene dolžnosti in pristojnosti v samoupravnem sistemu.

Pri tem pa so udeleženci tezenskega posveta popolnoma pozabili na delavca — upravljalca, na odnos med samoupravnimi vodstvi in svojimi volilci. V anketi, ki jo je ObSS izvedel v tezenskih industrijskih delovnih kolektivih, so proizvajalci zrelo odgovorili na vsa zamotana vprašanja gospodarskega in družbenega razvoja. S tem pa so hkrati dokazali, da so korenine samoupravljanja močne in zdrave in da je potrebno prav iz njih črpati moč proti vsem slabostim, ki krnijo razvoj samoupravljanja. I. V.

V kaleidoskopu

ŠTIRI AKTUALNA VPRAŠANJA ZA CVETA PLEVNICA, PREDSEDNIKA ObSS TRBOVLJE:

»Plodna žetev administracije«

Z rekordi se Jugoslavnici ne moremo kaj prida pohvaliti, čeprav jo nekako rinemo naprej na vseh, pravzaprav skoraj na vseh področjih našega življenja.

Lani pa smo bržčas le postavili rekord. In po neuradnih podatkih, celo svetovnega. Zamislite si, kaj so statistiki izračunali: v minulem letu so naši administrativni organi sfa-bricirali kar 4,5 predpisa na dan. Bogine, zares plodna žetev administracije! Ko bi še bili primerno nagrajeni za to svojo izredno prizadevanost! A žal, ti rezultati ne vplivajo prav nič na njihove osebne dohodke.

Prosim, pazite, da se ne strese ta naš kaleidoskop, kajti naslednja silnica v njem je naš pravni red, na njej pa se v vsej svoji barvitosti odraža smiselnost naših predpisov, njih razumljivost, pretehtanost in trajnost.

S. B.

Izbrati najboljše, da bo delo učinkovito

Novoizvoljeni člani naj bodo kos svojim nalogam

Minuli teden je povabil občinski sindikalni svet Trbovlje predstavnike petnajstih delovnih organizacij na posvet o izdelavi pravilnikov za nadomestilo osebnega dohodka za bolniški stalež do treh dni. Povabilu so se odzvale prav vse vabljene gospodarske organizacije. Ker so predstavniki posameznih kolektivov konkretno razpravljali o tej problematiki in na sestanku samem posredovali sklepe delavskih svetov o izplačevanju nadomestila osebnega dohodka za prve tri dni zadržanosti od dela, smo zaprosili tovariša Cveta Plevnika, predsednika ObSS Trbovlje, naj nam za uvod pove nekaj več o tem, kako bodo v prihodnje delovne organizacije na območju občine Trbovlje urejale nadomestila za bolezn do treh dni.

»Stališča posameznih delovnih organizacij so do tega vprašanja dokaj različna,« pravi Cveto Plevnik. »Vendar glede na analize, ki so pokazale, da radi boljujejo predvsem mladi ljudje, bodo na splošno ukrepi v bodoče ostrejši, kot pa smo jih bili vajeni doslej. Eno izmed naših vodil pri izdelavi novih pravilnikov je bila tudi enostavnost, saj vemo, da mnogo laže najdemo vrzeli v kompliciranih aktih, da določila v takih aktih precej laže obidem kot pa v enostavnih, povsem konkretnih določbah.«

»Nekateri predstavniki gospodarskih organizacij so na posvetu že posredovali sklepe svojih delavskih svetov o višini nadomestila za prve tri dni odsotnosti z dela. Kako so na primer rešile to vprašanje Strojne tovarne Trbovlje?«

»Delavski svet Strojnih tovarn je sprejel sklep, da se članu delovne skupnosti, ki ima pravico do nadomestila osebnega dohodka za prve tri dni odsotnosti z dela, to nadomestilo zmanjša po posebnih kriterijih. Če zaposleni nima družinskih članov, se mu na primer nadomestilo zmanjša za 80 %, če ima enega za 40 %, če ima dva pa le za 20 %. Član delovne skupnosti, ki ima tri ali več družinskih članov, pa bo prejel celotno nadomestilo. Osnova za nadomestilo so izračuna iz povprečnega osebnega dohodka, ki ga je član delovne skupnosti prejel za minulo leto.«

Nekateri delovne organizacije so v svoje pravilnike vnesle tudi nove člene, ki še bolj precizirajo, v katerih primerih ima delavec pravico do omenjenega nadomestila osebnih dohodkov. Razumljivo je, da izhajajo vsi pravilniki in osnutki pravilnikov iz potrebe po znižanju pretirane trošenja sredstev zdravstvenega zavarovanja. Tako so na primer samoupravni organi v Rudniku sklenili, da bodo odslej temeljito analizirali delavčeve sposobnosti za delovno mesto, če bo le-ta imel v enem letu več kot 4 poškodbe na delovnem mestu...«

»Kaj pa pravilniki o nagrajevanju? So izpolnili pričakovanja?«

»To vprašanje je nekako urejeno. Značilno za nove pravilnike je, da so precej bolj stimulativni kot prejšnji, seveda le na račun povečane produktivnosti. V Strojni tovarni Trbovlje so na primer nekoliko reorganizirali delo in s tem uspeli povečati produktivnost dela v nekaterih delovnih enotah tudi za 40 %. Ker norm niso dvignili, so ob povečani produktivnosti narasli tudi osebni dohodki. Zelo dober pravilnik ima tudi Cementarna.«

»Že dolga leta se v Trbovljah precej govori o delavskem rekreacijskem centru...«

»Govori se veliko, vendar kaj konkretnega o tem, na žalost, ne morem povedati. V načrtu je žičnica na Partizanski vrh, nisimo pa se še domenili, kdo bo investitor. Če izvzamem vprašanje rekreacijskega centra v Trbovljah, moram povedati, da

posvečajo sindikalne podružnice precej pozornosti rekreaciji svojih delavcev, saj so celo nekatere manjše sindikalne podružnice, kot so Elit ali na primer

Cementarna, sodelovale na letošnjem občinskem športnem sindikalnem prvenstvu s precejšnjim številom tekmovalcev. Letošnjih iger se je udeležilo kar 17 sindikalnih podružnic s 95 ekipami. Nastopilo je več kot 500 tekmovalcev. Interes za delavske športne igre je iz leta v leto večji in na tekmovaljih je pogosto več gledalcev kot na kaki drugi veliki prireditvi.«

»Še malo pa bodo sindikalne podružnice polagale obračun svojega dela za minulo leto. Kako je s pripravami na občne zbere...?«

»Preko našega biltena pa tudi neposredno opozarjamo sindikalna vodstva, da se pravočasno pripravijo na občne zbere. Seveda so še najbolj pomembne kadrovske priprave, da bodo novi odbori sindikalnih podružnic zares kos svojim nalogam. Prav bi bilo, da bi se povsod dobro zavedali, kaj predvideva naš statut in da ni nujno, da se pri kadrovanju tega držimo načela rotacije, temveč da izberemo v izvršne odbore sindikalnih podružnic delavce, v katere ima članstvo zaupanje. Vsekakor ne bi smeli na vrat na nos zamenjati tistih, ki so se doslej dobro izkazali in za katere delovna organizacija meni, da ni moč dobiti enako dobrega ali celo boljšega namestnika. Pri novo izvoljenih sindikalnih delavcih bo potrebno bolj kot doslej gledati na to, da bomo zares izbrali take, ki bodo sposobni o problemih samostojno odločati in si bodo tudi upali povedati, kadar se sindikalne podružnice ne bodo strinjale z raznimi odločitvami.«

A. ULAGA

... v jugoslovanskih sindikatih

Dvojna morala

Hrvatska

Na občinski sindikalni svet na Reki se je obrnilo za pomoč 60 delavcev podjetja Vulkan. Svoje prošnje so ti delavci utemeljevali s tem, da je odrezal novi pravilnik o delitvi osebnih dohodkov veliko debelejši kos kruha zaposlenim v službah, medtem ko so zatrjevali, da prejema delavci v neposredni proizvodnji veliko nižje osebne dohodke. Skratka, obrnili so se na občinski sindikalni svet, naj bi jim pomagal spreminiti pravilnik o delitvi osebnih dohodkov.

Ko se je reški občinski sindikalni svet lotil zadeve v Vulkanu, pa je odkril presenetljivo dejstvo: medtem ko je bil osnutek pravilnika o delitvi osebnih dohodkov v Vulkanu v javni razpravi, se ti delavci, ki so se zdaj pritoževali čezenj, sploh niso oglašali v razpravi. Sele ko je pravilnik začel veljati in ko so njegova določila zadela njihov žep, so začeli protestirati in iskati zaščite pri sindikatih.

Tako se je znova izkazalo, da je samoupravljanje pravica in dolžnost vseh zaposlenih. Kajti če bi ti delavci iz Vulkanu jasno in glasno zahtevali že v javni razpravi, naj se odpravijo anomalije bodočega pravilnika, če bi navsezadnje tudi te njihove zahteve naletele na gluha ušesa, bi jih sindikati lahko veliko odločneje podprli. Tako pa... če nič drugega, taka intervencija sindikatov v tem primeru ni najbolj moralno upravičena.

Crna gora

Statutarne vrzeli

Republički sindikalni svet Črne gore je v minulih mesecih izdelal obsežno anketo, kako v delovnih organizacijah napreduje delo pri oblikovanju normativnih aktov. Rezultat pa je bil naravnost porazen, saj se je izkazalo, da je v večini komun priprava statuta prišla šele do tiste točke, da so pri občinskih sindikalnih svetih in delovnih organizacijah imenovali statutarne komisije.

Kolikor pa je že izoblikovanih statuta, bi skoraj za večino lahko trdili, da so sila pomanjkljivi. V marsikaterem primeru tudi njihova določila uzakonjajo absurde in celo nezakonitosti. Eden najbolj značilnih primerov je statut nikšičkega podjetja Prvi maj, po katerem ima direktor pravico samostojno razpolagati s sredstvi sklada skupne porabe do višine petih milijonov starih dinarjev. Kot vse kaže, ni nihče v tem podjetju prebral niti zakona o sredstvih delovnih organizacij, da bi ugotovil nezakonitost take odločitve, če se že nikomur v podjetju ni zazdelo, da so malce preveč širokosrčni v dajanju pravic posameznikom.

Novi organizatorji

Srbija

Pred dnevi je organizirala komisija za odih in rekreacijo občinskega sindikalnega sveta v Zrenjaninu poseben seminar za instruktore rekreacije v delovnih kolektivih. Seminarja se je udeležilo 23 delavcev, med njimi celo 15 žensk iz zrenjaninskih delovnih kolektivov. Potem ko so uspešno zaključili seminar in so udeleženci dobili naziv »organizator rekreacije«, so se vrnili v svoje kolektive, kjer bodo delovali pri organizaciji delavskih športnih iger in drugih oblik odih in rekreacije. Zrenjaninski sindikati pa si obetajo, da bodo s temi organizatorji precej vzpodbudili športno in rekreativno dejavnost v delovnih organizacijah.

Bosna in Hercegovina

Javno pismo

Skupina članov sindikata zeniške Zelezarne je naslovila javnosti naslednje pismo:

»Vsem našim delavcem so nedavno porinili v roke letak, katerega preveva eno samo jadikovanje za pomoč nogometnemu klubu Celik. Avtorji letaka navajajo, da je klubu potrebno še 25 milijonov dinarjev za nakup igralcev kot odškodnina klubom, razen tega pa naštevajo milijone, ki jih klub potrebuje za nakup potrebne opreme in za priprave na tekmovalja. Tudi samoupravni organi in družbene politične organizacije so pokazale polno razumevanje za te prošnje Celika, tako da je upravni odbor Zelezarne 1. avgusta letos sprejel sklep, da se nogometnemu klubu dodeli pomoč iz sredstev čistega dohodka v višini 30 milijonov starih dinarjev.«

V pismu člani sindikata zeniške Zelezarne tudi pišejo, da bo o tej pomoči Celiku sklepal tudi delavski svet, pripombe in predloge z zborov proizvajalcev pa morajo obrati in sektorji posredovati službi generalnega direktorja. Ob tem pa delavci zaključujejo svoje pismo javnosti:

»Vidite, to so najvažnejši problemi, s katerimi se ukvarja zdaj upravni odbor Zelezarne. In to v času gospodarske reforme in po IV. plenumu!«

Javnost bo bržčas pritegnila tej skupini članov sindikalne podružnice v zeniški Zelezarni. Kaj pa bo storil izvršni odbor sindikalne podružnice, za zdaj še ni nič znana, kajti doslej je kljub sklepu upravnega odbora molčal!

A. POLJANŠEK

Vedno in ob vsaki priliki skodelico kave

mercator

Pravna posvetovalnica DE

83. VPRAŠANJE:

Ali je kršitev delovne dolžnosti storjena skoraj pred enim letom zastarala, čeprav je bil postopek zaradi kršitve delovne dolžnosti uveden v roku 6 mesecev od storjene kršitve? — N. J. — Ljubljana

Novelirano določilo členu 85 temeljnega zakona o delovnih razmerjih določa, da delovna skupnost sama določa s splošnim aktom tudi roke, v katerih zastara tako uvedba kot vodenje postopka ter izvršitev ukrepov. Rok, v katerem zastara uvedba in vodenje postopka za ugotavljanje kršitev delovnih dolžnosti, ne sme biti daljši od šestih mesecev od dneva, ko je bila storjena kršitev, in rok, v katerem zastara izvršitev izrečenega ukrepa, daljši od 30 dni od pravomočnosti sklepa, s katerim je bil ukrep izrečen. Ker ste kršitev delovnih dolžnosti storili pred več kot 6 meseci, je ta kršitev delovne dolžnosti zastarala in vam zato vaša delovna organizacija ne more izreči nobenega ukrepa, ker se po 6 mesecih od storitve kršitve delovne dolžnosti ne more več niti voditi postopka. Zastaralni rok 6 mesecev, kolikor delovna organizacija s svojim splošnim aktom ni določila za kršitev delovne dolžnosti, katero ste storili, krajšega zastaralnega roka, je pričel teči z dnem storitve kršitve delovne dolžnosti in ne z dnem, ko se je zvedelo za to kršitev, razen če ima dejanje, s katerim je bila storjena kršitev delovne dolžnosti, za posledico tudi kazensko odgovornost. V takem primeru zastara uvedba in vodenje postopka v šestih mesecih od dneva, ko se je zvedelo za storilca in kršitev, vendar postopek za kršitev delovne dolžnosti, ni več

mogoč, ko zastara pregon za kaznivo dejanje. Ti kratki zastaralni roki so po zakonu določeni zato, da bi delovna organizacija takoj po storitvi kršitve delovne dolžnosti uvedla postopek in ga tudi hitro izvedla in da ne bi z uvedbo postopka zaradi kršitve delovne dolžnosti odlašala.

A. POLJANŠEK

84. VPRAŠANJE:

Delovna organizacija nas je napotila kot monterje na delo izven mesta sedeža našega podjetja. Zaradi zaključka monterjskih del smo delali dnevno po več kot 8 ur, vendar nam sedaj tega naša delovna organizacija noče plačati, češ da nam je to delo bilo že plačano z dnevnicami. — R. K. — Maribor

Po 2. odstavku 43. člena temeljnega zakona o delovnih razmerjih je delavec dolžan delati več kot poln delovni čas, kadar je nujno, da se začeto delo nadaljuje, da bi se končal delovni proces, katerega ustavitve ali prekinitve bi povzročila precejšnjo materialno škodo, ali da se z delom prepreči kvarjenje surovin ali materiala, ali da se odvrne okvara na delovnih sredstvih. V teh primerih sme delo nad poln delovni čas trajati samo toliko časa, kolikor je nujno potrebno, da se odvrnejo ali preprečijo škodljive posledice. Osebni dohodek za plačilo dela preko rednega delovnega časa pripada tudi delavcu, ki je z vednostjo ali z nalogom predpostavljene delavca delal po preteku rednega delovnega časa in je delovna organizacija imela zaradi tega dela

tudi korist. Plačilo za delo preko rednega delovnega časa za monterska dela vam zato vsekakor pripada, saj bi sicer morali ostati izven kraja sedeža vaše delovne organizacije dalj časa in bi vaša delovna organizacija tako morala plačati tudi dnevnice za delo v naslednjih dneh, kolikor bi sicer delali več, če ne bi delali preko rednega delovnega časa. Zakon ne dela razlike med delom preko rednega delovnega časa, kadar delavec dela v kraju, ali kadar dela izven kraja sedeža podjetja, zato ni razloga, da bi se vam tako delo ne plačalo po osnovah in merilih, predvidenih v vašem pravilniku o delitvi osebnih dohodkov za delo preko rednega delovnega časa. Tako stališče je o tem vprašanju zavzel tudi zvezni sekretariat za delo s pojasnilom št. 122-105-6/66.

KUPON za pravno posvetovalnico DE

MERA JE POLNA

Vse do reforme je kolektiv podjetja CEMENTAR preživljal izrazito konjunktorno obdobje. Uslug in izdelkov jim sploh ni bilo treba ponujati, ker so se naročniki dobredno trgali zanje. Polletni obračun pa je pokazal, da so lani ob polletju dosegli bistveno boljše rezultate, kakor pa jih uresničujejo zdaj. Po mnenju vodstva so tega krive spremenjene tržne razmere, ki jih je »pokvarila« edinole reforma. Kolektiv pa meni drugače. Prepričan je, da bi spodobnejše vodstvo lahko preprečilo sedanje nazadovanje podjetja. V dokaz temu jim je poslovanje sorodnega podjetja v občini, ki je še lani in letos v začetku leta preživljalo hude težave, potem pa pridobilo nekaj sposobnih strokovnjakov in vodilnih delavcev, ki so znali informirati kolektiv in ga od razprtij usmeriti na pravo pot — v kvalitetno delo. Ta, Cementarju sicer konkurenčni kolektiv, pa zdaj navzlic reformi dosegla boljše rezultate kakor pa jih je CEMENTAR v svojih najboljših časih!

Kolektiv Cementarja je sicer že doslej opozarjal na razne napake in pomanjkljivosti pri delu vodilnih kadrov. Pričakoval je, da bo dobroimamerna kritika naletela na posluš in razumevanje, da bodo vsaj samoupravni organi razpravljali o teh zadevah in o njih kolektiv tudi informirali. Vse doslej se to še ni zgodilo. Veliko je že to, če en-

krat ali dvakrat v letu na oglasno desko izobesimo sklepe samoupravnih organov. Sindikalna podružnica in njen izvršni odbor sta poskušala, zlasti pa poskušata zdaj, po svojih močeh informirati kolektiv. Tudi to ni rodilo pravega uspeha, ker niti predsednik sindikata, sicer v. d. šefa enega od obratov, ne more dobiti podatkov in informacij,

ki zanimajo kolektiv, čeprav si prizadeva, da bi to dosegel. Zgodilo pa se je, da se je zameril ostalim vodilnim in da so vsi tisti, ki so kritično razpravljali na sindikalnih sestankih, po najkrajši poti zašli v disciplinski postopek. Njihova disciplinska komisija še nikoli ni imela toliko dela, kot ga ima v zadnjem času, ko delavci vse glasneje opozarjajo na zaskrbljujoče razmere v podjetju, na različna merila, ki veljajo zanje in za vodilne delavce. Delavci so kaznovani za vsak prestopke, vodilni uslužbenci — predvsem direktor — pa niso za nič odgovorni.

Dogodil se je primer, ko so zmanjkale lesene letve. Primankljaj so ugotovili samo računovodsko in zanj obremenili delavce. Nihče pa ni ugotavljal, zakaj je prišlo do primanjkljaja, kdo zanj odgovarja... In dalje: podjetje je kupilo nekaj novih strojev. Nekateri izmed njih so obratovali samo dan ali dva v letu, nekateri pa še toliko ne. Kdo je odgovoren za tako gospodarjenje, če pa se takoj zameri delavci, ki opozori, da ne bi smeli tako delati? Kdo je odgovoren za to, da so prodajali cement, potem pa so bili sami brez dela, ker niso imeli cementa? Kdo je odgovoren, da je izginil kamion desk in cementa v popoldanskem času, da so zamenjavali pesek za vino, da še po dveh letih ne obratuje betonarna, ki je veljala veliko denarja? Kako naj verjamemo

računovodskim podatkom, če v razmaku nekaj dni računovodstvo ugotovi tri različne podatke o višini izgube v enem od obratov? Kdo je tisti, ki odgovarja za potvorjene volitve samoupravnih organov? Kje so bili njihovi samoupravni organi, da niso razčiščevali vseh teh zadev, da se niso pobrignili vsaj za to, da bi ljudem povedali, koliko so ti očitki, ki smo jih zapisali, upravičeni in resnični? O vsem tem v kolektivu namreč govori in ker ne dobi odgovora, te govorice samo še poslabšujejo delovno vzdušje in medsebojne odnose. Ti pa so se najbolj zamotali ob začetku leta, ko naj bi opravili reelekcijo direktorja podjetja.

Prvi razpis za mesto direktorja zavoljo formalnih vzrokov namreč ni uspel. Eden izmed treh kandidatov je tokrat sicer ustrezal pogojem pod prvo točko razpisa, vendar se je prepozno prijavil. Komisija je hkrati ugotovila, da so razpisni pogoji, razpisani pod točko 2 (delovna doba 15 let, priznane organizacijske sposobnosti, vendar niti besede o potrebnih izobrazbi) nejasni. Na predlog tistih članov komisije, ki jih je imenovala občinska skupščina, je DS podjetja Cementar začel postopek za spremembo statuta, s čimer bi to pomanjkljivost odpravil. Ta postopek je sicer že zaključen. Novega direktorja pa še niso izvolili, ker je uprava podjetja »občinskemu delu« komisije sporočala, da postopek še traja, »domačemu delu« komisije pa, da ni potrebe, da bi se sestajali, dokler ne bo odločitev o morebitni integraciji Cementarja z nekimi ljubljanskimi gradbenim podjetjem (ne vemo še s katerim). Tako se je postopek v zvezi z reelekcijo po nepotrebnem zavlekel in hkrati odtegnil dober del tiste pozornosti, ki bi jo sicer namenjali poslovnim problematiki in drugim zadevam.

Prejšnji teden pa so na sindikalnem sestanku kolektiva ponovno ugotovili, da so bili njihovi samoupravni organi tudi tokrat, kot že tolikokrat prej, zgolj orodje v rokah direktorja, saj so potrdili takšno spremembo statuta, po kateri njihov direktor izpolnjuje pogoje ene od mnogih variant razpisanih pogojev.

Vse to in še drugo so člani kolektiva na sindikalnem sestanku odkrito povedali in hkrati zahtevali, da bi v najkrajšem času sklicali zbor delovne skupnosti, ki bi razpravljala o nezaupnici direktorju in samoupravnim organom. V odgovor na tak sklep članov sindikalne podružnice pa je direktor odgovoril takole:

»Verjemite mi, da bomo delavski svet, upravni odbor in jaz osebno tega samo vesel, ker v teh težkih časih v kolektivu obstajajo elementi, ki nočejo podpreti prizadevanj za normalizacijo razmer, ampak počno vse drugo! Zato sem ravno včeraj na občini predlagal uvedbo prisilne uprave v našem podjetju!«

MILAN GOVEKAR

KAKO SKRBIJO ZA DRUŽBENI STANDARD V BOMBAŽNI PREDILNINI IN TKALNICI V TRŽIČU?

Letovanje je praktično zastoj!

V nekaterih delovnih organizacijah je skrb za družbeni standard delavcev zavidevanja vredna. To bi lahko rekli tudi za tržiško Bombažno predilnico in tkalnico. Res, da v tej tovarni osebni dohodki zaposlenih še niso tolikšni, da bi jih primerjali s slovenskim povprečjem. Toda če po drugi strani vzamemo, koliko denarja namenijo za družbeni standard delavcev in če bi ta denar enostavno prišteli k osebnim dohodkom, potem bi bili ti povprečno precej višji kot sto tisočakov mesečno.

O vsem smo se sami prepričali v razgovoru s Karlom Kraucerjem, direktorjem kadrovskega družbenega sektorja v tovarni.

»Mi že vseskozi načrtno skrbimo za stanovanja delavcev,« nam je pripovedoval. »V zadnjem obdobju smo priskrbeli stanovanje že najmanj stotim našim delavcem. Tem je stanovanja v celoti zgradilo podjetje. Zdaj pa smo sistem finansiranja gradnje stanovanj spremenili. Odločili smo se namreč da bomo dali za stanovanje vsakemu prosilcu le 30 odstotkov sredstev od vrednosti sta-

novanja. Vsak pa si bo lahko stanovanje kupil pri stanovanjskem podjetju.«

»To pomeni, da bo moral vsak delavec, sam prispevati ves preostali denar. Zanima nas, ali bodo delavci sposobni prispevati tolikšne vsote za stanovanja?«

»To se tudi mi sprašujemo, vendar za zdaj si ne moremo drugače pomagati, kar se tiče odkupa stanovanj pri stanovanjskem podjetju. Precej časa smo premišljali, kako bi na cenejši način naši delavci prišli do stanovanj. Končno smo spoznali, da se še najbolj izplača individualna gradnja. In v to smo tudi šli.«

Tovariš Kraucer nam je še povedal, da se je doslej prijavi- lo za individualno gradnjo vrstnih hiš kar 124 delavcev. Nas pa je še zanimalo, kako so v Bombažni predilnici in tkalnici letos poskrbeli za dopuste?

»V Poreču, kjer imamo po- čitniški dom s sto osemdesetimi posteljami, je v vsaki izmeni po več kot dvesto trideset naših delavcev. Takšnemu navalu za počitnice se ni čuditi, če praktično zastoj letujejo.«

Po besedah tovariša Kraucerja je vsak delavec, zaposlen v tržiški Bombažni predilnici in tkalnici, razen denarja za K-15 dobil še 1500 S dinarjev regresa za dopustni dan. Dnevno oskrba v njihovem počitnišem domu pa jih velja le 1300 starih dinarjev, potem lahko vidimo, da je vsak zaposleni delavec tržiške BPT praktično dobil 3200 starih dinarjev regresa, seveda če je letoval v njihovem počitniškem domu v Poreču.

Ko že govorimo o družbenem standardu v tržiški predilnici in tkalnici pa vsekakor ne smemo prezeti tudi dejstva, da to podjetje letno regresira tudi prevoze delavcev na delo v znesku 7 milijonov 200.000 starih dinarjev. Mimo tega pa izredno lepo skrbijo tudi za družbeno prehrano. Lani so preuredili jedilnico, kar jih je veljalo nič manj kot 12 milijonov starih dinarjev. Skoraj vsi delavci prejemajo topli obrok za 110 starih dinarjev, medtem ko dobijo delavci na 150 delovnih mestih mleko za- stonj. Razen tega pa vsi delavci v tovarni dobijo tudi kavo zastonj.

Tovariš urednik, v 32. številki vašega lista ste objavili članek o razmerah, ki so vladale v zdravilišču Dolenjske Toplice. V njem je precej navedeno delovanje bivšega direktorja te delovne organizacije Kečkeša, ki je po desetletnem opravljanju poslov le odšel. O isti zadevi pišejo tudi interne informacije RS ZSS z dne 15. avgusta v obliki poročila občinskega sindikalnega sveta Novo mesto.

Iz članka lahko izvemo, da je direktor Kečkeš svojo funkcijo opravljal deset let, torej najmanj od leta 1956. To je v obdobju, ko smo na številnih kongresih, plenih, posvetovanjih, zasedanjih nešteto krat ponavljali ter zapisali besede kot so npr. demokracija, neposredno samoupravljanje, odločanje delovnih ljudi v vseh zadevah itd. Skratka, v tem obdobju je bilo naše delo na področju krepitve samoupravljanja, medsebojnih odnosov in neposrednega odločanja zelo intenzivno, saj smo med drugim prav ta čas sprejeli novo zvezno in republiško ustavo, številne zakonske predpise, ki urejajo neposredno samoupravo, razen tega pa je bil v tej dobi tudi VIII. kongres ZKJ z zelo pomembnimi sklepi.

»Natočimo si čistega vina«

Nič novega ne bom povedal, če navedem, da so sicer na manjšem območju, na občini ter še pred nekaj leti na okraju tako delali tudi v Novem mestu. Prav gotovo so ta čas imeli nekaj partijskih konferenc, občinskih zborov sindikalnega sveta in občinskega odbora SZDL ter več desetih sej občinske skupščine. Tudi v tem kraju so sprejeli številne sklepe o delu na področju samoupravljanja.

Toda v informacijah RS ZSS je med drugim zapisano, da »so ga štiti ljudje (mišljeno je Kečkeša), ki so pomembni družbeni delavci.« To sicer ni nekaj novega, toda prepričan sem, da so tudi ti ljudje sodelovali v razpravah o samoupravljanju, da so pomagali pri oblikovanju sklepov in da so torej bili soodgovorni za njihovo izvajanje. Vendar sodeč po pisanju, so se nedvomno za to zavzemali le na splošno, ne pa tudi v konkretnih primerih. Zanje je to vsekakor zelo slabo spričevalo dela, ki so ga opravljali kjer koli.

Kako so mogli »pomembni družbeni delavci« podpirati in odobravati vse tisto, kar je bilo že napisano o Kečkeševem početju? Kako so se mogli na eni strani zavzemati za demokratično odločanje, istočasno pa v konkretnih razmerah postavljati drugačna stališča? Mislim, da bomo morali slej ko prej priti do tega, da bomo imena takih ljudi javno objavljali, pa naj bodo to občinski ali republiški funkcionarji. Morali bomo priti do tega, da si bomo natočili čistega vina in da bomo za besedami »pomembni družbeni delavci« videli imena teh funkcionarjev. Zakaj je IV. plenum CK ZKJ lahko pokazal na tiste, ki so delali napake in jim tako delo onemogočil v bodoče ter tako pokazal, kako se mora reševati konkretne primere? Delovni ljudje morajo vedeti, kaj in kako delajo »pomembni družbeni delavci«, saj so jih za to delo izvolili in imajo pravico od njih zahtevati račun o opravljanju nalog. Bodimo prepričani, da nam vse razprave o gradivu IV. plenuma CK ZKJ ne bodo pomagale, če bomo v konkretnih razmerah neodločni in nedostedni.

Drugo, kar se mi zdi nemogoče, je »klicanje na odgovornost«, kot se je to zgodilo bivšemu tajniku OBSS v Novem mestu tov. Zupančiču, iz česar se da sklepati, da je sindikalni forum stvari že skušal urediti, pa mu to ni uspelo. Po mojem mnenju ni imel podpore od tam, od koder bi jo moral imeti. Zelo radi bi vedeli, na kateri organ je bil klican tov. Zupančič na odgovornost ter kateri funkcionar je smatral to za ustrezno obliko političnega dela. Po mojem osebnem mnenju so vsi ti za razmere v zdravilišču Dolenjske Toplice najmanj toliko krivi kot direktor Kečkeš, katerega ime smo povedali javnosti in obsodili njegove delovne metode, nismo pa pokazali, kdo so tisti, ki so mu pri tem delu dajali podporo in mu »držali štango«, kot temu pravimo v vsakdanjem jeziku delovnih ljudi.

Upam, tovariš urednik, da boste objavili to moje pismo. Če lahko kritično pišemo o napakah vodilnih ljudi v delovnih organizacijah s konkretnimi imeni, potem to delajmo v našem sindikalnem glasilu tudi za osebe, ki so »pomembni družbeni delavci«, neglede na organ ali forum, v katerem delajo.

VINKO LANGERHOLC

NAŠ PODLISTEK: POLEMIČNA RAZPRAVA K ZAKONSKIM NORMAM

Prof. dr. Stojan Pretnar

Temeljni zakon o podjetjih

Drug primer, ko zakon nalaga statutu ureditev nekega razmerja, ki bi ga moral sam urediti, smo že omenili. Po 114. členu so razmerja med direktorjem združenega podjetja in direktorji organizacij v njegovem sestavu določeni v statutu podjetja. Bojim se, da bo tudi tu prišlo predvsem do različnih ureditev. Če bodo posamezne enote združenega podjetja močne, bodo omejile avtoriteto direktorja združenega podjetja, če bo pa združeno podjetje samo po sebi močno, pa utegne priti do nasprotnega učinka. Vsekakor bi moral po mojem biti zakon jase in nedvomen, varovati bi moral avtoriteto in vodstvo direktorja združenega podjetja.

To oklevanje pred jasnimi odločitvami v zakonu se kaže morda še bolj usodno v okolnosti, da imamo v njegovem tekstu sicer mnogo določb o pravicah pri samoupravljanju, toda nobene jasne določbe, ki bi utrjevala avtoriteto organov samoupravljanja pri izvajanju enotne gospodarske politike podjetja. 7. člen zakona poudarja, da so organi upravljanja odgovorni delovni skupnosti, ne pove pa, kako. Po istem členu morajo ti organi upravljanja delovno skupnost obveščati o svojem delu, nikjer pa ni nasprotno jasna načela, da morajo sklepe organov upravljanja prav vsi vestno in pod lastno odgovornostjo izpolnjevati. Zakon je pri tem zanemarljivo določbo 9. člena ustave, po katerem samoupravljanje ni samo pravica, temveč v enaki meri tudi dolžnost. In še nekaj: samoupravljanje ni v nasprotju s tržno organizacijo, ki jo mora imeti steherno podjetje, če hoče uspešno opravljati svojo družbeno nalogo, sleherni organizacija pa terja avtoriteto pri izvajanju svojih nalog.

Za zaključek današnjih razmišljanj o Temeljnem zakonu o podjetjih naj navedemo še en primer, ki ga označujemo kot ne-

odločnost pri zakonodajnih določbah. Gre za vprašanje ustanavljanja podjetij.

Prav nič novega ne povemo, če ugotovimo, da so korenine premnogih polomov in neuspehov naših gospodarskih organizacij že v njihovi ustanovitvi. Ustanavljali smo in morda še ustanavljamo podjetja na hitro roko, brez podrobnih analiz, brez zagotovitve investicijskih in obratnih sredstev, skratka brez objektivnih pogojev za njihovo življenje in njihovo rast. Po prejšnji uredbi o ustanavljanju podjetij in obrtov se je podjetje lahko ustanovilo, kakor hitro so bili izpolnjeni v tej uredbi predpisani pogoji, uveljavljeno je bilo tako imenovano normativno načelo ustanavljanja, po katerem se lahko ustanovi podjetje brez sleherne odobritve od kakršnekoli strani. Pri tem ni imel zlasti družbeni plan nobene niti posredne niti neposredne ingerence.

Novi zakon upošteva, da mora biti ustanovitev podjetja gospodarsko utemeljena in zato tudi določa, da ustanovitelj izda akt o ustanovitvi podjetja na podlagi dokumentacije o ekonomski upravičenosti ustanovitve. Zakon tudi določa, kaj mora ta dokumentacija vsebovati, zlasti: račun rentabilnosti poslovanja, virov in način zagotovitve sredstev, podatke o zmogljivosti, proizvodnji in plasmaju proizvodov ali storitev, o možnosti za preskrbo s surovinami in prevoz, o lokaciji in poslovnem prostoru ter o osnovnih strokovnih kadrih in pogojih za delo in življenje delovnih ljudi v podjetju, ki se ustanavlja.

Do tod je vse prav. Toda zakon je polovičarski, ker ne določa nobene sankcije, če kljub nasprotni dokumentaciji ustanovitelj vendarle izda akt o ustanovitvi. Zakon določa sicer, da ustanovitelj pri sprejemanju akta o ustanovitvi »upošteva v dokumentaciji

navedene podatke in brez obravnavanja dokumentacije akta ne more sprejeti«. Toda če je ne upošteva in ne obravnava? Zakon na to ne da odgovora. Resnost in odgovornost pri ustanavljanju podjetja je podčrtana tudi na drugem mestu. Po 137. členu smejo zainteresirane družbene politične skupnosti, zbornice, delovne in druge organizacije podati v 30 dneh od objave akta o ustanovitvi podjetja svoje pripombe sodišču, ki je akt vpisalo v register. Po naravni logiki bi sklepali, da ima v takem primeru pravico materialne presoje ugovorov bodisi sodišče bodisi kak drug organ, ki bi dokončno sprejel sklep o ustanovitvi podjetja ali ustanovitev prepričal. Namesto tega pa zakon nalaga sodišču samo, da mora te pripombe sporočiti organu, ki je sprejel akt o ustanovitvi podjetja, in zakon nadaljuje:

»Ustanovitelj lahko razveljavi akt o ustanovitvi podjetja, če sodi, na so pripombe utemeljene.«

Čisto po človeško si lahko zastavimo vprašanje, kateri ustanovitelj bo imel toliko moralne moči in obenem samokritičnosti, da bo upošteval pripombe proti ustanovitvi podjetja. Če je zadnji arbiter, kljub dokumentaciji in kljub pripombam ali ugovorom forumov, kot so zbornice, pa tudi druge gospodarske organizacije, tisti, ki hoče podjetje ustanoviti, smo lahko prepričani, da so vse določbe o ekonomskih utemeljenostih ustanavljanja novih podjetij v zakonu odveč. Če je že sprejel načelo, da mora biti podjetje ustanovljeno samo iz gospodarskih potreb, potem bi moral zakon prepustiti v spornih primerih odločbo drugim forumom, najsi bi bil to Zavod za plan ali Vrhovno gospodarsko sodišče ali Gospodarski zbor skupščine, v nobenem primeru pa ne tisti, ki nastopa kot iniciator pri ustanovitvi podjetja.

S tem zaključujemo splošne, bežne in na žalost kritične pripombe k tekstu tako pomembnega zakona, kot je Temeljni zakon o gospodarskih podjetjih. Ni nam šlo za to, da opozorimo na tiste kritične točke, ki motijo pravnikar, kolikor predvsem za to, da opozorimo na težave, ki bodo nastale in nastajajo v našem gospodarstvu sprič nedognanih določb, ki so pa z zakonske določbe in zaradi tega obvezne za vse in za vsakogar.

Kolektiv ni slab

Marija Gimpelj je šef kuhinje Zdravilišča v Dolenjskih Toplicah.

Dvanajst let je že minilo, odkar dela v kuhinji. Pravi pa, da je pri podjetju že osemnajst let. Tu se je tudi učila za kuharico. Vso mladost je preživela v kuhinji, kjer je treba delati od jutra do večera.

»Pri nas kar dobro zasluži- mo v poletnih mesecih,« je pripovedovala. »Tedad imamo namreč največ gostov...«

»Kako pa se vam oblikuje- jo osebni dohodki?«

»Imamo tarifni pravilnik, po katerem smo nagrajevani. Vsako delovno mesto je ocenjeno s točkami. Konkretno je moje delovno mesto ocenjeno s petsto točkami. Razen tega so moji osebni dohodki odvisni tudi od let službe in moje starosti. Povem naj, da vrednost točke določamo sproti ob mesecu, ko ugotovimo, koliko smo naredili prometa v okviru Zdravilišča. Tak način določanja vrednosti točke pa se mi ne zdi najboljši, kajti zgodi se, da tudi tisti, ki kakšen me- sec niso dosti delali, dobijo dobre osebne dohodke.«

Marija Gimpelj mi je pripovedovala, da se v kuhinji izredno dobro počuti. Najbolj pa je seveda zadovoljna ta- krat, kadar njeni gostje vse pojedjo, kar skuha. Drugi so mi povedali, da je Marija Gimpelj dobra kuharica.

»Po pravici vam moram po- vedati, da ves mesec sploh ne mislim na denar, čeprav mi je potreben. Veste, že v mladosti sem ostala vdova s tremi otroki. Bila sem na cesti brez stanovanja. Mnogo sem morala pretrpeti, da sem otroke spravi- la h kruhu in pod streho. Rada delam. Vsakega prvega pa sem seveda zadovoljna, ko dobim denar...«

A kljub temu je Marija po- stala žalostna:

»Hudo mi je, ker so v na-šem kolektivu nastali tako sla- bi odnosi zavoljo direktorja Kekčeka. Saj gospodar je bil dober, marsikaj smo naredili po njegovi zaslugi, toda kaj to pomaga, če pa je imel tak ne- mogoč odnos do nas. Včasih sem bila pri njem vse, samo človek ne.«

Marija Gimpelj je kar sama spontano pripovedovala:

»Boliho me očitki s strani domačinov, ko kar naprej pravi- jo: kolektiv Zdravilišča je treba zamenjati. Takšni očitki me bolijo zavoljo tega, ker sem toliko zdravja pustila v tem kolektivu. Veste, delo v kuhinji ni lahko. Več dan stati na nogah in pri vroči- ni...«

»Kako pa je zdaj v kolekti- vu, ko je direktor Kekčes od- šel, so vse odnosi popravili?« sem povprašal.

»Z „oblasti“ so mi rekli, naj bom kar tiho in naj delam. Tako sem tudi storila. Ne ma- ram nič govoriti ne tako, ne tako. Ne vem, kaj bi bilo, če bi morala iz kolektiva. Že mnogokrat sem si rekla, če bi bila tedaj, ko mi je mož umrl sama, brez otrok, bi pobrala kovčke in odšla iz Dolenjskih Toplic, tako kot je odšlo že marsikatero dekle. No, pa sem vse to prestala... Zdad... zdaj sem zadovoljna. Ravno te dni mi starejši sin v šoli dela izpite. Upam, da jih bo v redu opravil.«

Se naprej sva se pogovarjala o življenju v kolektivu.

»Kuhinjo v Zdravilišču bi morali čimprej prenoviti, kajti

tudi sama si želim enkrat bolj- še delovne pogoje. Kljub temu, da smo v kuhinji že marsikaj prenovili, je še zmeraj neso- dočno opremljena in zastarela. Res, težko je kuhati v takih pogojih za dvesto gostov, ko- likor jih imamo... Namesto, da bi se pogovarjali o tem, pa imamo na grbi še zmeraj Kekčekaševu zapuščino. Ne mo- rem se sprijazniti, da po Do- lenjskih Toplicah zdaj govori- jo, da je kolektiv slab. Pove- dati pa moram, da grem zdaj vseeno z drugačnim občutkom v službo. Nič več se ne bojim in nič več s strahom ne dvig- nem slušalke, ko v kuhinji za- zvoni telefon.«

Marija Gimpelj pa resno razmišlja, kaj bo sploh z us- do Zdravilišča, posebno zdaj, ko socialno zavarovanje ne bo več bolnikov pošiljalo na zdravljenje. Takole pravi:

»Vesela bi bila, če bi zdaj za direktorja dobili mladega in sposobnega človeka, ki bi znal delo organizirati. Predvsem pa si želim, da bi v naše toplice prišlo čim več turistov. Zdad bomo pač od njih odvisni. Imamo tudi pogoje za zimski turizem. Blizu so Črmošnjice, kjer so odlični tereni za smu- čanje... Vem, veliko denarja bodo morali vložiti in se od- reči marsičemu, če bomo ho- teli vse to doseči.«

M. ŽIVKOVIČ

PORTRETI IN SREČANJA

Na gradbišču nove hidrocentrale na Dravi v Zlato- ličju dela 280 delavcev v rumenih čeladah. Brez čelad je vstop na gradbišče prepovedan. Glave delavcev pa s tem še niso dovolj zaščitene. Delo je težko in nevarno, saj so temelje za strojnico skopali 37 metrov pod zemljo. Tako globok pa v teh krajih ni bil noben studenec, ki so zdaj vsi po vrsti usahnili, 8 km naokrog. Talna voda je za graditelje največja ovira. Z močnimi vodnimi čr- palkami iz jame, kjer je trenutno največje gradbišče v Sloveniji, črpajo vodo, sto tisoč litrov v minuti. To pa je toliko vode, kot je porabi dnevno bližnje mesto Ptuj. Strojnica, ki jo gradijo, bo vsa iz betona. V njo bodo zabetonirali 200 vagonov železa. Strojnica bo po višini podobna ljubljanskemu nebotičniku, le da bo vsa v zemlji, ker bodo jama po končanih delih zasuli. V tej palači pod zemljo bosta dve velikanski turbini, ki bosta dajali toliko električne energije kot hidrocentrali Ožbolt in Vuhred skupaj.

V tem okolju gradbenih strojev, žerjavov, vilicarjev, bul- dožerjev in tovornjakov je člo-

Graditelj od nog od glave

vev s čelado zelo majhen. Pra- vega razmerja ni. Dobimo ga šele, ko zremo, da človeška roka vse to uravnava in vodi. Takšen pomemben človek na velikem gradbišču je tudi MAKS HORVAT, graditelj od nog do glave.

Njegova delovna knjižica ni več prazna. Preromal je že ne- šteto gradbišč, velikih in malih. Star je 54 let in pri teh letih zdaj že včasih zapada, da nima več tistih moči, kot nekoč. Iz- učil se je za zidarja. Na grad- biščih je zbral 29 let delovne dobe. Na zidarskem odru je stal večkrat poleti kot pozimi. Zad- nja leta pa med poletjem in zimo ni več razlik.

Prejšnji teden je delal pono- či. Oči so se mu spustile glo- boko v očesne votline. Človek ni sova, da bi lahko zaspal pri be- lem dnevu kar na prvi veji. Tako sem ga našel v naselju Tehnogradnje sredi dopoldanske izmene budnega v postelji.

Okoli naselja so ropotali stroji. Dela na gradbišču tečejo brez prestanka, ponoči in po- dnevi. Stroji skoraj ne počiva- jo, ljudje pa tudi v največjem ropotu.

Začela sva pogovor sredi »nočne počitka«. Vprašal sem ga, koliko hidrocentral je že gradil?

»Delal sem v Vuzenici in v Vuhredu. Zlatoličje pa je moja tretja hidrocentrala. Morate ve- deti, da hidrocentral ne gradi- mo samo eno leto. To traja vča- sih več let. V Vuzenici sem bil štiri leta v strugi reke Drave. Njeno korito poznam boljše kot korito, v katerem so me kopali kot otroka. Prejšnji dve hidro- centrali smo gradili v strugi, zdaj pa gradimo prvo izven struge.«

Pripovedoval je, kakšno je dno reke, kako so betonirali na njej jezove, koliko potapjačev se je spustilo na dno, kako moč- ne so turbine.

Nekaj let se je počutil, kot bi bil poročen z Dravo.

»Pa ste si na tihem kdaj že- leli, da bi se od nje ločili?«

»Vsega se človek naveliča, tudi velikih jezov. Ko je pred leti zmanjkalo denarja za hidro- centrale na Dravi, sem imel rah- lo domotožje. Prevzeli pa smo prva gradbišča v tujini.«

»In ste prišli zopet na reko?«

»Naše podjetje je leta 1964 začelo graditi dva mosta na reki Evfrat v Siriji. Poslali so

me tja z letalom. Tri ure smo leteli iz Beograda v Beirut. Tam pa smo se vkrcali v taksiji. Bilo nas je štirinajst in na- jeli smo pet avtomobilov, ki so nas pripeljali do gradbišča.«

Zopet je Maks Horvat nosil čelado, tokrat tropsko. Na reki Evfrat je gradil dva mosta, ki bosta letos končana. Prvi je dolg 530 metrov, drugi pa 490. Vča- sih se je na gradbišču po tihem smejal, ker so Arabci delali v krilih. Pa so bili res smešni pri- zori.

Na gradbišču v Siriji je bil zaslužek dober. Račune pa mu je prekrizala bolezen. Tako še vedno hodi peš. Zbolet je za zla- tenico in tifusom. Poslali so ga na zdravljenje.

»To so bili pasji dnevi. V bolnišnici so me 22 dni umetno hranili. Mislim, da so mi ure štete. Ležal sem 46 dni na in- fekcijskem oddelku v ptujski bolnišnici popolnoma ločen od sveta. Bledlo se mi je o mo- stovih in hidrocentralah. Tisto leto sem bil sedem mesecev v bolniškem staležu.«

Iz bolnišnice je odšel na zdravljenje v Rogaško Slatino, od tam pa zopet na gradbišče. Vrnil se je v Sirijo. Po treh me- secih pa se mu je bolezen po- novila:

»Ne prenesem arabskega pod- nebja, vročine in zraka.«

Zopet je visel na nitki. Bo- lezen ga je zdelala, da je komaj vlekel noge za seboj. Pa se je po prestani bolezni zopet vrnil na gradbišče. Tokrat v Zlatoličju, kjer je navajen podnebja.

»Stara kopriva nikoli ne po- zebe,« sem si mislil med pogov- orom. Tudi sam je priznal:

»Pa sem imel res posebno srečo v gradbeništvu. Na rokah in na nogah imam še vse prste, kar ima redkokateri zidar. Tudi ostale kosti imam še cele, le moč nimam več takšne, kot sem jo imel pred leti.«

Na gradbišču so mu po na- svetu zdravnika poiskali lažje delo. Zdad je vodja skupine v separarni gramoza.

Maks Horvat je v življenju okusil že najtežje bolečine. Tri tedne pred koncem vojne so mu Nemci v Frankolovem obesili brata. To je bil njegov najtežji trenutek.

ZDRAVKO TOMAŽEV

POD LUPINO POSLOVNIH USPEHOV

(Nadaljevanje s 1. strani)

vrednosti celotne proizvodnje zadruga. Približno 15 natovorje- nih avto-vlakov pelje v glavni sezoni iz zadruga na zagrebški, reški in ljubljanski trg.

»ČE DELAMO VELIKO ALI MALO — PLAČA JE ISTA«

Kooperacija in konjunktura ne pa lastno dobro delo sta torej vzrok ugodnega poslovanja, raz- meroma visokih osebnih dohod- kov in relativnega zadovoljstva v zadrugi. Na to se je oprl drugi — močnejši del, ki ga predstavlja direktor zadruga. Takšna po- slovna politika moti tiste sile v zadrugi, ki menijo, da bi moralo poslovanje temeljiti na trdnih, dolgoročnih programih in da bi morali pri določanju meril za osebne dohodke izhajati iz pro- duktivnosti.

In na čem temelji danes njihova delitev osebnih dohod- kov? V mehanični delavnici so potožili: »Če delamo hitro ali

počasi, veliko ali malo, plača je vselej ista.« V podobni »koži« so tudi vodje delovnih enot. Po slovni uspeh delovne enote nima ničesar skupnega z njihovimi osebnimi dohodki. Plačo jim je določil UO. Morda je to neka- terim prav, toda tisti, s kate- rimi sem se pogovarjala, so to- žili za pravilnikom, ki so ga si- cer nekoč sprejeli, vendar se niso nikdar ravnali po njem. Najprej so se mu morali odpove- dati, ker so naslonili osebne dohodke na analitiško oceno de- lovnih mest, te pa niso v za- drugi nikdar izvedli. Zaradi tega tudi ni dobil do danes nihče odločbe. Potlej pa je pre- težilo že toliko časa, da so rekli, da je pravilnik zastarel in je zato potreben nabaviti novega. Ta čas pa je popravljal »plače« UO z začasnimi sklepi, čeprav so osebni dohodki, mimogrede povedano, v njihovem statusu zaveza združnega sveta.

S tako »določenimi« plačami, ki močno spominjajo na mezdne

odnose, razumljivo, nekateri organizatorji proizvodnje niso zadovoljni. Ne spodbujajo jih pri strokovnem delu, še manj pa stimulirajo strokovno izobrazbo. Izobrazba v zadrugi je očitno postranska zadeva, kajti direk- tor Ivan Požar ima o strokov- njakih in njihovem nagrajeva- nju svoje mnenje: »Šefi so pla- čani po delovnih mestih, ker se drugače ne da. Če je šef delov- ne enote, smatramo, da je za to sposoben, sicer ne bi bil šef. Sem za visoke šole, samo za pa- metne. Inženir, ki gre iz gimna- zije na agronomsko fakulteto, se ozko specializira na primer za sadjarsko-vinogradniško smer. To je ozek strokovnjak, boljši je tehnik, ki si pridobi široko izo- brazbo in je za vse uporaben. Sicer pa ne glejmo človeka po strokovni izobrazbi, ampak po sposobnostih. Glejte, oba, vodja avtoparka in vodja vrtinarstva nimata nobene izobrazbe, ven- dar sta sposobna.«

Za potrebe vrtinarstva so ku- pili dva stroja, vendar jih niso znali uporabljati. Tako so de- lavci v tej enoti ročno obdelo- vali zemljo in gnoj prenašali. Nekaj korakov od njih pa so v sosedni kmetijski enoti brneli stroji. Ta primer omenjamo samo mimogrede, da bi podkre- pili razlike v strokovnih sposob- nostih vodilnih ljudi v tej za- drugi.

SAMOUPRAVNI AKTI — PRI DIREKTORJU

Direktor zadruga, kot je sam povedal, ima le pet razredov osnovne šole in dva tečaja. Zdad razumemo, zakaj takšno mnenje o strokovnjakih, zdaj tudi raz- umemo njegovo kratkovidno po- slovno politiko.

Nekoliko manj pa je razum- ljivo, da je v temo zavito tudi samoupravljanje. Tovarišico, ki sedi v sobi pred direktorjevo pi- sarno, sem prosila, če bi si sme- la ogledati njihove samoupravne akte. Pojasnila mi je, da jih ima direktor. Toda direktor je imel le en statut, tistega, ki ima zadaj priloženo potrdilo občinske skupščine o soglasju. Ostalih pravilnikov še niso sprejeli. Ko je povedal direktor, bodo o njih razpravljali v naslednjih dneh. Toda, tako so rekli tudi pred tremi meseci! Direktor se je je- zil, da statute pogubijo v de- lovni enotah in mi ga zato se- veda niso mogli nikjer pokazati. Jezil pa se je tudi na nezainte- resiranost delavcev v delovnih enotah za samoupravljanje. Če jih bo jda na upravi ne prega- njajo za sestanek, se sploh ne sestanejo.

Tako pravi direktor. Vpraša- nje pa je, če gre samo za neza- interesiranost delavcev za sa- moupravljanje. Morda je ta ne- zainteresiranost posledica odno- sov v zadrugi, ki očitno ne spodbujajo proizvajalcev pri ne- posrednem odločanju.

I. VRHOVČAK

LJUBLJANSKE SLIČICE

Uvožena pozornost!

Meto Vidmarjevo, znano ba- letno pedagoginjo, je med sprehodom na ljubljanski Rož- nik ujel dež. Do mraka je po- čakala v gostilni, da se je zved- rilo.

Na dvorišču pred gostilno pa je doživela prijetno prese- nečenje. Novi upravitelj gostil- ne se je ravno odpravljal z av-

tom od doma in jo je povabil, naj prisede.

Pripeljal jo je do doma. Ko se mu je zahvaljevala, jo je zavrnil.

»Kaj zato. Gostinci smo vča- sih lahko tudi malo bolj pozor- ni do gostov.«

Obrnil je avto in se odpeljal proti — Rožniku.

KDOR ZNA, ZNA

Gost vrže dvajsetdinarski kovanec v telefonski avtomat, obešen poleg garderobe v ljub- ljanski kavarni Evropa. Ob znaku, da je številka zasedena, pritisne na kljuko, toda kova- nec zdrkne med kdove koliko kovancev, vplačanih za razgo- vore, namesto da bi ga dobil nazaj. Ker v bližini ni vpliv- nejšega kavarniškega delavca,

opozori garderoberko, naj PTT popravi avtomat. Ta pa se od- reže:

»Naučite se telefonirati, pa ne boste od denar. Kljukico se počasi potegne, potem malo po- čaka...«

»A, tako? Vi boste že vedeli, jaz sem namreč novinar in bolj malokrat telefoniram.«

Po čem to diši?

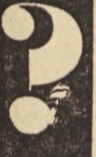
Intervju s predsednikom IO sindikalne podružnice v Agro- stroju je bil že napisan, ko mi telefonira sekretar podjetja in mi začne peti levite, češ da bi morala o delitvi osebnih dohod- kov govoriti vsaj s tremi ljud- mi, da bi objektivno poročala.

Pojasnila sem mu, da in- tervju s enim človekom vse- buje vedno samo njegove izja- ve, kakršnekoli so že. V sindi- kalnem glasilu da tembolj

upravičeno objavljamo mnenja sindikalnih delavcev, ne glede na to, ali se vsi v podjetju strinjajo z njimi.

Odgovor ga ni zadovoljil. Šele ko sem mu povedala, da intervjuvanec ni povedal nič takega, kar bi kompromiti- ralo upravo, se je zasmejal v telefon:

»Vidite, saj se da o vsem po človeško zmeniti.«

V Zagorju se je ustavil vrtiljak z neizbežno ruleto Kam z njim?

Kam drugam kot na otroško igrišče. Tisti, ki so izdali »tozadevno« dovolje- nje, so pač mislili: »Dajmo otrokom vsaj enkrat na le- to pričarati resnično otro- ško igrišče s pravim prav- catim vrtiljakom!«

In so ga! Kakopak ne za- gorci mladeži, ampak »igralcem na srečo.«

Prisluhnimo! Vrtiljak, hm, vrtiljak, ta čez dan po- čiva. Saj ni, da bi se vrtel v vročini, kdo ve, če se ne bi pogonska kolesa vnela. Vrtiljak začne z delom zve- čer, ko zagorski otroci »ustanejo«. In ti odrasli otroci resnično vstanejo in pridejo na plan šele zvečer.

Zato pa je čez dan živo pri ruleti. Ta pa se vrti in vrti, da je kaj. Kaj, zato, če je oni dan mlad gradbe- ni delavec pognal celome- sečni zaslužek; kdo bi se zmenil za to, če je sinoči oče v spremstvu dveh otrok zaigral nekaj tisočakov, otroka pa si nista dala dva- krat reči in še sama posku- sila srečo? Kdo bi se raz- burjal, ko je taisti oče, ko se je prepričal, da imata smrkavca »večji krompir«, enostavno prepustil igr- njima in ju bodril? Nikar- te se razburjati, če sta otro- ka priigrala pet tisočakov, pa jima je oče velikodušno podaril denar in da sta na- slednji dan zaigrala vseh pet »jurčkov«, pa še stekla domov po dodatek?

Ne, ne, kaj bi tarnali. Ju- tri bosta smrkavca spet igrala, pa pojujtršnjem tu- di. Kdo ve, če ju sreča spet ne bo »srečala«. Pa bog nas obvaruj, da bi se še kdo drznil samo namigniti očetu, da je to sramotno. Oče bi mu spet zabrusil, tako kot tisti večer: »Denar je moj, pa lahko počnem z njim, kar me je volja!«

Ruleta pa se vrti; po 50 starih dinarjev. Saj ni veli- ko vsega skupaj komaj po 50 novih par. In vrtela se je tudi potem, ko je mati prijela svojega fanta za ušesa, mu jih navila vpricho vseh ljudi, in dejala: »Sra- mota, da dopuščamo pri nas kaj takega, a v isti sapi besedičimo, da je tudi druž- ba odgovorna za vzgojo mladega rodu!« Ljudje pa ja, ljudje, so se samo na- smihali. Kdo bi se razbur- jal, kajne?

Vrtiljak se vrti, ruleta se vrti, vrti pa se tudi mar- sikomu zaradi lahkovernosti in nepremišljenosti...

Nič novega na severovzhodu

(Nadaljevanje s 1. strani)
odkriji novo področje svinčeve rude.

nija kot glavnim proizvajalcem aluminija in Impolem kot glavnim potrošnikom te proizvodnje.

— Malo prej ste omenili ekonomske prednosti take integracije. Bi jih lahko sedaj nekoliko bolj konkretizirali?
— Omenil sem že potrebo po koncentraciji kapitala. Letos bodo na primer vse štiri gospodarske organizacije ustvarile kakih 40 milijard S-din bruto-produkta in dosegle v izvozu realizacijo v približni vrednosti 10 milijonov dolarjev. Ta sredstva, razdrobljena na sklade štirih podjetij, pa ne bodo nobenemu zagotovila dovolj trdne materialne baze za kdo ve kako učinkovitost, predvsem pa hiter razvoj. Če pa bi sredstva skoncentrirali, potem bi si ustvarili možnost, da jih skupno naložimo tja, kjer bi ekonomska računica kazala najboljše rezultate. Ob tako koncentriranih sredstvih bi si lahko zagotovili posebno rekonstrukcijo in tudi razširitev vseh štirih partnerjev, združenih v koncernu.

— To je vsekakor ena od prednosti integracije. Bi lahko vsaj na kratko označili tudi druge?

— Čeprav si zamišljamo integracijo na načelih združene-ga podjetja, se pravi, da bi vsako podjetje ohranilo svojo go-

spodarsko in ekonomsko samostojnost, zlasti pa naj bi vsako podjetje imelo samostojen sistem formiranja in delitve dohodka, pa bi v združenem podjetju vendarle mogli zasnovati nekatere skupne službe. Gre v prvi vrsti za koncentracijo strokovnega kadra, če lahko temu tako rečem, na nekaterih področjih, kot so na primer: skupni perspektivni razvoj; analiza in raziskava tržišča; raziskovalno delo; veliko učinkoviteje bi mogli razporediti strokovnjake pri projektiranju, konstruiranju in izvrševanju rekonstrukcij. In ne samo da bi bile te skupne službe veliko bolj učinkovite, tudi cenejše bi bile. Za primer vzemite n. pr. tole: v Rušah uvajamo mehanografijo, katere kapacitete bodo večje kot pa so potrebe našega podjetja. In kaj je zdaj cenejše, ena mehanografija ali štiri mehanografije, ne glede na to, da si učinkovitega poslovanja slej ko prej sploh ne bo več mogoče zamišljati brez mehanografske obdelave podatkov. Skratka, gre za to, da se vsa štiri podjetja organiziramo v nekakšen koncern v naših pogojih gospodarjenja in poslovanja, ki mu zunanji pretresi ne bodo mogli tako hitro do živlega, kot se nam to zdaj vsakemu posebej dogaja.

— Doslej je bilo govora o tako imenovanih višjih interesih. Toda dovolite še vprašanje, za-

kaj bi bila ta integracija zanimiva za Tovarno dušika?

— Bržčas bom že odgovoril na to vprašanje, če rečem, da so ti višji interesi hkrati že interesi naše tovarne. Zainteresi-

rani pa smo za integracijo tudi zavoljo drugih vzrokov. Najprej kar zadeva električno energijo. Le-ta je osnovni pogoj za proizvodnjo tako v TGA kot v Tovarni dušika. Toda sedanjí režim preskrbe z energijo je povsem različen. In prav v tem bi mogli doseči bistveno soglasje. Medtem ko je TGA omogočeno rentabilno poslovanje le v primeru, da dobiva skozi vse leto enako količino energije, kar pa se seveda nikoli ne primeri, pa je obratovanje Tovarne dušika rentabilno, tudi če preskrba ni enakomerna. Skratka, naše podjetje prenese urne, dnevne in sezonske variacije pri dobavi električne energije, medtem ko so celo minimalne redukcije skrajno škodljive za proizvodnjo aluminija. V združenem podjetju pa bi se lahko dogovorili za skupno reševanje te probleme-tike in bi v primerih redukcije tovarna dušika »odstopila« svoj kontingent električne energije TGA, ter usmerila proizvodnjo na obdobja, ko je dovolj električne energije. Združitev pa bi tudi omogočila, da bi združenó podjetje učinkoviteje nastopilo pri financiranju energetskih virov in tako vendarle že rešilo problem naravnost kroničnih redukcij.

— In kakšne so stične točke proizvodnih programov? Ze zdaj in še bolj v prihodnje?

— Proizvodnjo elektrokorunda lahko v Rušah v razmeroma kratkem času povečamo od sedanjih 10.000 ton na 30.000 ton letne proizvodnje. Toda v tem primeru se nam bistveno povečajo težave v oskrbi s surovinami, ki bi jih v skrajnem primeru rešili tako, da bi, seveda ob znanih investicijskih vlaganjih, sami organizirali proizvodnjo priprav surovin. TGA pa ima vse priprave za kalcinacijo boksita, glinice in aluminijeve žlindre, tako da bi nas lahko le z manjšimi spremembami v tehnični organizaciji dela oskrbovala s potrebnimi

količinami glinice in domačega kalciniranega boksita. Nič manj zanimive niso tudi druge stične točke. Obseg in kvaliteta proizvodnje silicijevega karbida sta odvisna zlasti od potreb domačih kooperantov, med katerimi bi bila lahko TGA pomembna, če bi uspeli z uvedbo silicijevega karbida za izdelavo specialne opeke za oblaganje aluminijskih peči. Naša tovarna je prav tako navezana na dobavo petrolkokska, ki ga proizvajajo v moderni napravi v Kidričevem. Ker je zadnja faza proizvodnje grafitnih elektrod v večji meri analogna proizvodnji silicijevega karbida, bi lahko pri nas uvedli tudi proizvodnjo grafitnih elektrod tako za naše potrebe kot za eventualne potrebe TGA. V tem primeru bi se proizvodnja obrata za električno maso v Kidričevem in v obratu za proizvodnjo grafitnih elektrod sijajno dopolnjevala. In spet: ferolegure so še zmeraj osnovni proizvod naše tovarne. Ukvarjamo pa se že z mislijo o uvedbi proizvodnje čistih legur silicija in dušika bi lahko služil kot baza aluminija. Karbid iz tovarne acetilenske kemije v primeru, če bi zgradili klor-alkalno elektrolizo, ki bi oskrbovala Kidričevo s potrebnim lugom, pri tem pa bi nastajal tudi klor za proizvodnjo PVC ali drugih proizvodov na osnovi karbidnega acetilena. Tako že samo te najpomembnejše stične točke proizvodnih programov govore v prid integraciji.

— Kaj pa povezava s Tovarno umetnih brusov Svaty iz Maribora?

— Svaty je življenjsko zainteresiran tako za količino kot za ceno naših abrazivov. Če pa upoštevate, da je cena abrazivov pod kontrolo, medtem ko se cene za finalne proizvode pristo oblikujejo, potem tudi razumete, da bodo interesi usklajeni le v primeru integracije.

— Argumentov za integracijo ste našli veliko. Toda zakaj po vašem mnenju ta integracija še vedno ni uresničena?

— V Rušah smo pričakovali, da bo odziv na to pobudo tudi pri drugih partnerjih dober. In sprva je tudi bil. Toda strokovni razgovori o možnostih integracije so običajni na točki, kjer so bili v oktobru leta 1964. Ne vem razloga za ta zastoj. Sam pa si ga razlagam tako, da razmeroma ugodni pogoji gospodarjenja za nekatere od naših štirih zavirajo integracije. V tem trenutku namreč za nekatere ta integracija še ni tako nujna in se pač zadovoljujejo z rezultati, ki jih ustvarjajo sami zase. In seveda k temu še osebni razlogi vodstvenega in strokovnega kadra v posameznih tovarnah. Toda to po mojem mnenju nikakor ne bi smeli biti razlog, da preišljene integracije ne bi izvedli in bi ostali še nadalje kratkovidno omejeni na sedanje ozke okvire poslovanja. BOJAN SAMARIN

Narobe izkušnje

Služba družbenega knjigovodstva Maribor je pred nedavnim izdelala informacijo o gibanju osebnih dohodkov v mariborski občini Centro. Osnovna ugotovitev je bila, da so se osebni dohodki letos v prvem polletju v primerjavi z istim obdobjem lani povečali za 37%. Na koncu informacije, tako rekoč pod črto, pa je SDK posredovala tudi podatke, da je podjetje DRAVSKE ELEKTRARNE letos v masi izplačalo 107% višje osebne dohodke, da pa ta podatek glede na spremembe v strukturi podjetja ni primerljiv z lanskim obdobjem.

Nekomu pa se je hudo »mudilo« in tako so občinski organi ter nekatere politične organizacije takoj opozorili na problem v podjetju DRAVSKE ELEKTRARNE, češ da neodgovorno zvišujejo osebne dohodke v času, ko hkrati kot nosilec investicijskega programa za HE Spodnja Drava nimajo dovolj sredstev za pokritje te investicije.

V Dravskih elektrarnah so uslužbenci računovodstva trdili, da zbirali kar najbolj podrobno dokumentacijo, da bi vsem, ki so prejeli informacijo SDK, predvsem pa tistim, ki so jih zaskrbeli njihovi osebni dohodki, dokazali, da jih obsojajo po krivem in da je točno edinole tisto, na kar je SDK opozorila prav na kratko, da namreč letošnji podatki o višini osebnih dohodkov niso primerljivi z lanskimi. Od lani pa se je kolektiv Dravskih elektrarn skoraj podvojil... Na tako osnovno preračunani podatki pa povedo, da so DRAVSKE ELEKTRARNE povečale osebne dohodke v enem letu le za 24% in da torej glede stopnje rasti celo zaostajajo za občinskim povprečjem.

Ob vsej tej »družbeni« zagnanosti in skrbi za osebne dohodke pa se nihče ni domislil, da bi kolektivno veliko bolj pomagali, če bi vsaj načeli vprašanja o položaju tega podjetja, ki zavoljo specifičnih pogojev gospodarjenja v elektrogospodarstvu ne more v celoti uveljavljati samostojne poslovne politike in razvijati samoupravljanja. —MG

Koliko še svinca s štirimi deveticami?

(Nadaljevanje s 1. strani)

To je kajpak med mežiške rudarje vilo precej optimizma.

»Na desni strani Meže je menda še precej dobre svinčeve rude,« pripoveduje Drago Vončina, vodja splošne službe v mežiškem rudniku. »Tega področja doslej še nismo izkoristili. Geologi pravijo, da je ruda kvalitetna. To nas ohrabljuje... Bomo videli...«

NE SPLAČA SE IZKORISČATI

Vida Potočnik pa nima samo vseh števil v mezinu, marveč rudnik tudi sicer odlično pozna. Pa ne samo rudnik, mnogo ve povedati tudi o topilnici. Na razvoj rudnika ali jame, kot pravijo mežiški rudarji, gleda zelo realno:

»V rudniku nakopljemo letno petsto tisoč ton svinčeve rude. Zavoljo tako majhnega odstotka svinca v rudi proizvodnja jame ni rentabilna, ali pa je komaj še na meji rentabilnosti,« pripoveduje. »Saj zmeraj pravim, da če bi bil ta rudnik kje drugje, ga ne bi več izkoristili. Pomislite, komu bi se splačalo letno vlagati milijardo in še več samo za raziskave! Mimogrede povedano, to je tudi naš največji strošek... Ko bi vedeli, koliko zemlje prevrtamo in prekopljemo letno, potem bi se kmalu tudi vi vprašali, ali se vse to sploh še splača?«

»Pa zakaj potem še vztrajate pri raziskavah in sploh izkoriščanju rudnika?«

»O tem je težko govoriti,« pravi Vida Potočnik. »V jami namreč dela več kot osemsto rudarjev. Rudarji pa morajo delati, včasih, morda grobo rečeno, tudi nekaj takega, kar se pravzaprav ne splača. Morda so prav v vsem tem vzroki, da rudnik še izkoriščamo...«

ČE NE JAMA, POTEK TOPILNICA...

Popolnoma drugače pa je izzvenel pogovor o topilnici.

»Iz svinčeve rude, ki jo pridobimo iz rudnika, v naši topilnici proizvedemo komaj 15.000 ton svinca. Zmogljivost topilnice pa je preračunana na tri-deset tisoč ton svinca letno,« so nam pripovedovali topilničarji. Manjše topilnice se jim sploh ne splača imeti.

Toda če bi mežiški topilničarji topili le svojo rudo, potem bi bila topilnica komaj polovično izkoriščena.

Mežiški topilničarji pa vedo, da če hočejo rentabilno proizvajati, morajo tudi stroje kar najbolj izkoristiti. Kajti proizvodnja v topilnici je popolnoma mehanizirana.

Zavoljo tega mežiški topilničarji surovinske zaloge izpopolnjujejo s svinčevimi odpadki in s tem, da iz Avstralije uvažajo svinčev koncentrat. Za letos se tako predvideli, da bodo natočili blizu 25 tisoč ton svinca. Če pa bodo hoteli to tudi doseči,

potem bodo morali uvoziti približno 6000 ton odpadlega svinca in 7000 ton svinčevega koncentrata. Približno 4000 ton odpadkov pa bodo zbrali doma.

Uvoz svinčevega koncentrata še bolj pa svinčevih odpadkov je izredno drag. Se posebej, če gre za uvoz iz Avstralije. Zato razmišljajo, da bi začeli koncentrat uvažati iz Alžirije. To bi jim precej pocenilo proizvodnjo.

Marsikdo pa se bo vprašal, ali se sploh splača imeti topilnico, če je tako težko do surovine?

OBETAJOČE PERSPEKTIVE

Mežiški rudarji in topilničarji so mislili naprej.

»Že dolgo so vedeli, da samo z rudnikom in topilnico ne bodo dolgo uspevali. Strokovnjaki se si precej belili glave, kaj storiti. Na najrazličnejše proizvode so že mislili, ki naj bi jih proizvajali. Prišli pa so do zaključka, da bi bilo najbolje, če bi proizvajali akumulatorje.«

Tako so se že več kot pred tremi leti začeli pogovarjati o sodelovanju z mariborsko industrijo akumulatorjev Vesna.

»Pravzaprav takrat to še ni bila industrija,« pripoveduje Vida Potočnik, »marveč le skromna obrtniška delavnica, ki je proizvajala tudi akumulatorje...«

Mariborska Vesna se je kmalu nato združila z mežiškimi rudnikom. Dve leti je bilo hudo. Proizvodnja akumulatorjev je bila zastarela in le na meji rentabilnosti. Proizvodnjo je bilo treba torej naprej mehanizirati. Po treh letih pa so se že pokazali prvi ugodnejši rezultati gospodarjenja. V Vesni so proizvodnjo akumulatorjev povečali za trikrat, zdaj proizvedejo že 110.000 akumulatorjev.

Mežiški rudarji in topilničarji so torej ubrali dobro pot. To jih je tudi spodbudilo, da so iskali nove možnosti za povečanje proizvodnje akumulatorjev. Dogovarjati so se začeli tudi z zagrebško tovarno akumulatorjev Munja.

Pogovori o tem, ali naj se združijo ali ne, niso dolgo trajali. Oboji so spoznali, da so drug drugemu potrebni. Rekli so si: »Le s skupnimi prizadevanji bomo lahko dobro gospodarili.«

Niso se usteli. V zagrebški Munji, zdaj obratu rudnika in topilnice iz Mežice, že proizvedejo letno 250.000 akumulatorjev.

Kako pomembna pa je proizvodnja akumulatorjev za mežiške rudarje in topilničarje, nam lahko pove podatek, da v jami in topilnici kaj malo prijamo in topilnico kaj malo prijamo gospodarijo za sklade. Sele potem, ko svinec vgradijo v akumulatorje, se za mežiške rudarje in topilničarje pojavi dohodek. Tako so lani za sklade pridobili blizu milijardo starih dinarjev.

MILAN ŽIVKOVIČ

PRELIVANJE

smo se zavzeli za večjo materialno osnovo gospodarskih organizacij in s tem za decentralizirano investiranje. Tako smo tudi delitev dohodka med gospodarstvom in negospodarskimi dejavnostmi zaključili tako, da je ostalo gospodarstvu za razširjeno reprodukcijo po reformnih ukrepih znatno več sredstev kot pred reformo.

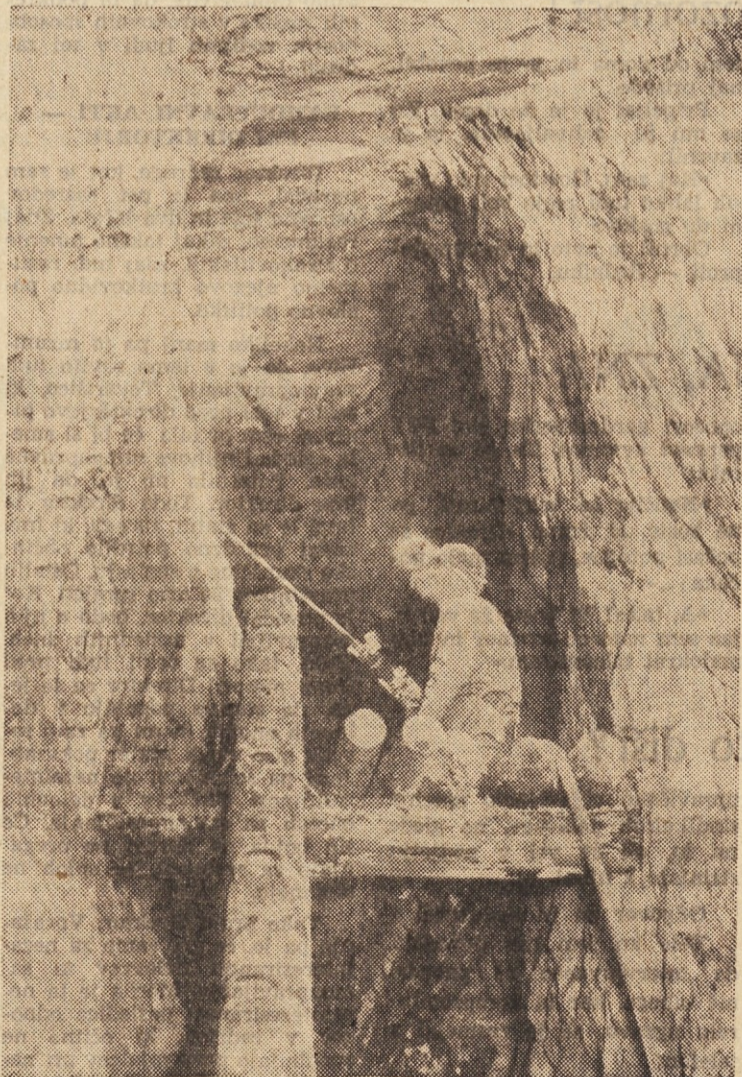
Takšna delitev dohodka pa je povzročila v SRS stari-bližni oceni »primanjkljaj« približno 55 milijard starih dinarjev, ki bi jih nujno morali odšteti za razvoj zdravstva, izobraževanja in otroškega varstva. Zavod za gospodarsko planiranje je skušal odpraviti ta »primanjkljaj« s predlogom, naj bi se delež investicij za razvoj družbenih služb povečal od 9,4% v letih 1961 do 1964 na približno 10% v letih 1966 do 1970, vendar s pripombo v gradivu za sestavo srednjeročnega plana SR Slovenije, da je možno to povečanje zagotoviti le s prelivanjem dela sredstev iz gospodarstva in s prispevki državljanov oziroma z razpisom prostovoljnih posojil pri delovnih organizacijah.

Kaj to pomeni? Predvsem, da reformni ukrepi, kakršne smo doslej uveljavili, še vedno niso naklonjeni razvoju družbenih služb, turizma in gostinstva itd., in še, da še vedno nimamo pri roki instrumentarija, s katerim bi na ekonomsko spodbuden način vplivali na prelivanje sredstev za investicije tudi za razvoj družbenih služb, če že ne veljajo ekonomski odnosi v delitvi dohodka med gospodarstvom in negospodarskimi dejavnostmi. Na dlani je tudi, da so negospodarske dejavnosti, predvsem družbene službe, organizirane še vedno za »kritje potreb« državnih organov, kot desna roka operativno planskih organov torej, ne pa kot službe gospodarstva, ki naj bi predvsem delovnim kolektivom pomagale, da bi se konkurenčno uveljavili na domačem in tujem trgu in se uspešno vključili v mednarodno delitev dela. Ta ugotovitev velja še posebno močno za znanstvene institute, za različne zavode, ki delajo po naročilu teh ali onih sekretariatov, za raziskovalne institucije, ki pogosto raziskujejo — kar smo že nešteto krat ugotovili in zapisali — tisto, kar so onkraj meja že zdavnaj odkrili in gospodarsko izkoristili.

Če torej te službe ne bodo več dobivale sredstev avtomatično, jim ostane ena sama pot, da se izkopljejo iz finančnih težav: tesna, funkcionalna povezava z gospodarstvom. Z večjo organsko povezanostjo gospodarstva in negospodarstva se bo interes delovnih organizacij za prelivanje dela sredstev na področje negospodarstva povečal, prišlo pa bo tudi do hitrejših selekcij med družbenimi službami, ki je osnovni pogoj za večjo učinkovitost njihovega dela.

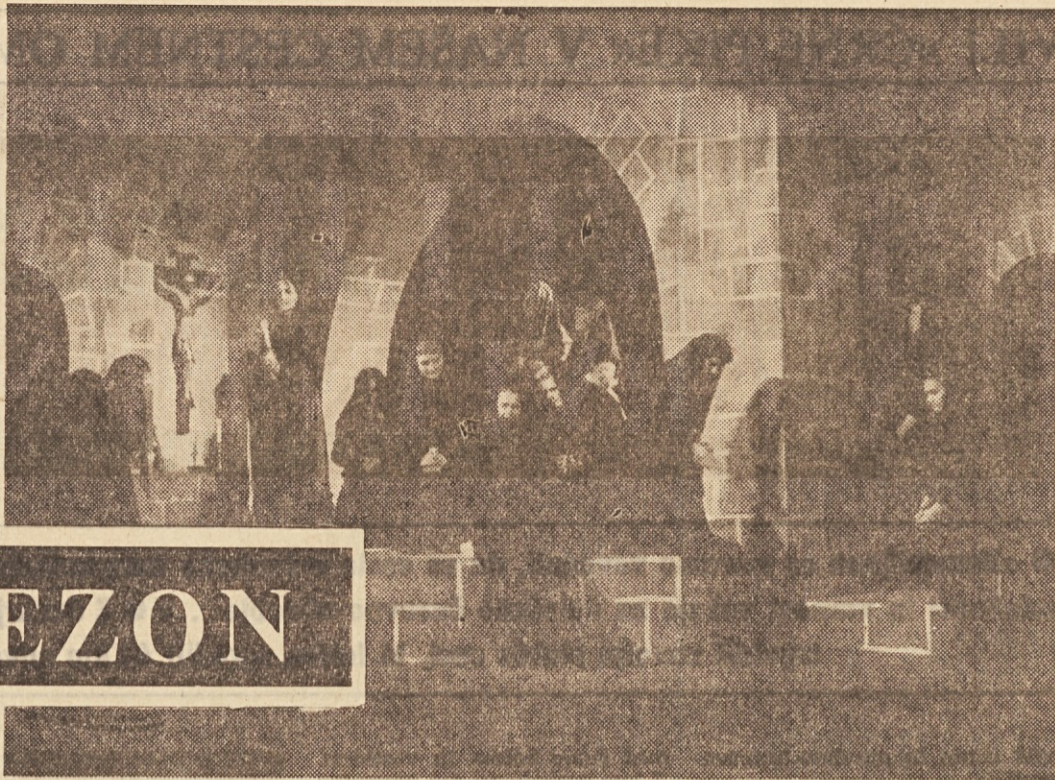
Le materialno je torej mogoče prisiliti družbene službe, da prilagodijo svojo dejavnost potrebam gospodarstva. Če pa bo v srednjeročnem planu obveljalo določilo, da so osebni dohodki »lahko obremenjeni z 0,5% od neto osebnih dohodkov na račun samoprispevkov občanov«, in priporočilo, da »smejo biti povprečne obremenitve skladov delovnih organizacij od 8—9% na račun razpisanih posojil« — tega pritiska družbene službe pač ne bodo čutile.

Cutilo ga bo — gospodarstvo. Vinko Blatnik

MEŽIŠKEM RUDNIKU SVINČA

Zveza kulturno-prosvednih organizacij Slovenije pripravlja analizo amaterskih gledališč in skupin zadnjih šest sezon. Že zdaj, ko je analiza samo tabelarično obdelana, njen tekst pa je še v delu, je mogoče ob skrbnem pregledovanju tabel odkrivati nekatere zanimivosti. Nekatere tabele, ki za primerjavo nudijo tudi vpogled v gostovalno politiko tako poklicnih gledališč kot amaterskih skupin, namreč omogočajo, da spoznavamo, kakšna je gledališka kulturna podoba nekoga kraja v celoti in koliko k njej prispevajo prav amaterska gledališča. Sekretar odbora za gledališko dejavnost tov. Marijan Belina je dejal, »da bo analiza med drugim nazorno pokazala tudi na slabosti, ki jih

Prizor iz drame »Dom Bernarde Albe« Garcia Lorce — Čufarjevo gledališče

ŠEST SEZON

počno amaterska gledališča, kadar ne skrbje dovolj tudi za gostovanja poklicnih gledališč in amaterjev na svojem območju.«

V šestih sezonah, od 59/60 do 64/65, je bilo gledališko poslanstvo amaterskih gledališč na Jesenicah, v Kranju in v Novi Gorici precej različno. Če primerjamo število premier sicer ni velikih razlik: 44 jeseniškega gledališča, 40 kranjskega in 38 novogoriškega. Precejšnje razlike pa so v območju gledališkega vpliva. Od skupno 565 predstav je imelo jeseniško gledališče le 153 predstav izven domače hiše. Kranjsko amatersko gledališče je od 528 predstav imelo izven domače hiše komaj 55 predstav. Največ predstav pa je imelo novogoriško gledališče: od 594 jih je kar 460 imelo izven Nove Gorice in to ne samo v domači občini, temveč širom po Goriški in Primorski. To je absoluten rekord med slovenskimi amaterskimi gledališči. Manj zanimivo pa je očitno novogoriško amatersko gledališče za samo Novo Gorico, saj imajo tu največ dve do tri predstave ene prizoritve. Da v domačem kraju nimajo dosti publike, kažejo tudi podatki o povprečnem obisku predstav. Medtem ko je le-ta za vse predstave (gostovanja in doma) 228 gledalcev, je povprečen obisk doma komaj 195 gledalcev (sedežev pa 263).

Jeseniško amatersko gledališče je od skupno 528 predstav imelo v domači hiši kar 512 predstav. Povprečen obisk v domači hiši je bil 237 (390 sedežev), povprečen obisk pri vseh predstavah, tudi na gostovanjih, pa 251 gledalcev. Jeseničani torej pretežno igrajo doma in imajo tu očitno še kar precej publike.

Kranjsko gledališče je imelo od skupno 528 predstav najmanj predstav izven domače hiše: komaj 55. Tudi povprečni obisk je mnogo skromnejši kot drugje: 187 gledalcev. To dokazujejo tudi absolutne številke o publiku. Medtem ko je največ publike imelo jeseniško gledališče, nekaj nad 141.000 in novogoriško nekaj manj kot 135.000, je imelo kranjsko gledališče v šestih sezonah komaj nekaj nad 89.000 gledalcev. In da bodo nesorazmerja še hujša, podatek o ceni povprečne vstopnice v sezoni 64/65: na Jesenicah 700 S-din (od tega dotacije 523 din), v Novi Gorici 1161 S-din (od tega dotacije 1034 din), S-din (od tega dotacije 1034 din) v Kranju kar 1730 S-din (dotacije 1435 din). Absolutne številke o dotacijah in lastnih dohodkih so nekoliko drugačne. Najdražje je novogoriško gledališče, ki je prejelo 85 milijonov S-din družbene dotacije, a ustvarilo samo komaj nekaj nad 18 milijonov S-din. Kranjsko gledališče je prejelo 78 milijonov S-din dotacije (nekaj nad 21 milijonov S-din lastnih sredstev). Jeseniško gledališče pa je dobilo 56 milijonov S-din, samo pa je ustvarilo skoraj 34 milijonov S-din. Seveda pa je tudi res, da ima novogoriško gledališče stalno zaposlene štiri umetniške sodelavce, kranjsko tri, jeseniško pa le enega.

ODPIRANJE »VRAT«

Zalostna je bilanca gostovanja poklicnih gledališč na Jesenicah. V šestih sezonah so Jeseničani videli le štiri predstave Drame SNG iz Ljubljane (dve deli), čeprav je bila ob teh prilikah dvorana razprodana do zadnjega kotička. Razprodana je bila tudi dvorana ob gostovanju amaterjev (18 predstav). Toda to so bile predstave Republiške revije mladinskih odrov in VIII. srečanja dramskih skupin Slovenije ter še nekaj recipročnih gostovanj amaterskih gledališč iz Kranja in Trbovelj. Amaterske skupine domačega območja tu ne gostujejo. Jeseničani torej ne odpirajo prav ljubeznivo svojih vrat gledališkega odra niti poklicnim gledališčem, niti amaterjem domačega širšega območja. In če prvo zaradi denarja ni mogoče, nikar zopet letos zamuditi denarne pomoči, ki bi jo gotovo tudi Jeseničani že lani bili deležni od Republiškega

sklada za pospeševanje kulturnih dejavnosti!

V Prešernovem gledališču v Kranju imajo gostovanja poklicnih gledališč najlepšo bilanco. 102 predstavi (50 del) s povprečnim obiskom 289 gledalcev (325 sedežev). V šestih sezonah je prihajalo v Kranj 10 različnih poklicnih ali eksperimentalnih gledališč. V zadnjih dveh sezonah pa je gostovalo pretežno Mestno gledališče ljubljansko. Obisk je v zadnjih treh sezonah upadel (64/65 na 268 gledalcev). Zakaj? Morda repertoarja gledališča iz Ljubljane ni mogoče v celoti presaditi v drugo okolje? Kranjčani so sicer široko odprli vrata gostujočim poklicnim gledališčem, toda potrebno bo, da bo nekaj umetniški oz. repertoarni svet skrbno izbiral repertoar abonmaja za kranjsko publiko.

Gostovanj amaterskih gledališč in skupin je bilo v Kranju

največ. Kar 253 predstav. V prvih sezonah so največ gostovala slovenska amaterska gledališča, skupine iz domače in drugih občin, zlasti mnoge dijaške. Iz leta v leto pa število teh gostovanj pada in jih nadomešča rast števila Ur pravljic, ki jih prireja za otroke DPD Svoboda Kranj. V šestih letih jih je bilo kar 185, kar je izrednega pomena za gledališko vzgojo otrok. Toda tudi tu z leti obisk pada. Zakaj? Se je izčrpal program?

V Novi Gorici je bilo v šestih letih 20 gostovanj poklicnih gledališč iz Trsta, Drame iz Ljubljane in MGL. Najmočnejši je vpliv tržaškega gledališča, saj je le-to gostovalo 16-krat. Zadnji dve leti žal le po enkrat. Amaterske skupine so gostovale v Novi Gorici enajstkrat. To so v glavnem skupine iz novogoriške okolice. Prebivalci Nove Gorice torej v celoti nikakor nimajo preveč zanimivega gledališkega življenja. S. G.

Razumneje pretehtati

(ZAPIS IZ GLASILA DELOVNEGA KOLEKTIVA LITOSTROJ, »LITOSTROJ«, ŠT. 7 — 8)

Letos poteka devetnajst let, odkar je bil ustanovljen Litostroj. Ko bomo drugo leto v tem času proslavljali dvajsetletnico, ne bo to obletnica ustanovitve, temveč obletnica, ko je tedaj povsem nova — a na bogati tradiciji zgrajena — tovarna pričela s proizvodnjo v svojem prvem obratu, t. j. v sivi livarni.

Ob tej priložnosti bi se dotaknili le ene izmed nalog, ki jih je takrat Litostroj dobil in sprejel.

Poleg zahtevne vloge osvojitvi proizvodnje vodnih turbin je bila postavljena tudi naloga vzgojiti lasten kader mladih strokovnjakov, ki naj bi bil kasneje osnova našim mlajšim generacijam. Od vsega začetka je Litostroj pričel reševati zaupano mu nalogo s širokim pogledom in s sodobnim načinom.

Leta 1947 je bila ustanovljena industrijska kovinarska šola Litostroj, ki je kasneje z ozirom na potrebe proizvodnje svojo dejavnost razširila s tem, da je prerasla v današnji Izobraževalni center.

Prvotna naloga šole, ki so jo na kratko imenovali »IKS«, je bila strokovno izobraževati doraščajočo mladino v kvalificirane delavce za poklice: modelni mizar, livar, strugar in strojni ključavničar.

Proizvodnja je kasneje pokazala, da podjetje potrebuje poleg navedenih poklicev še obratne električarje, konstrukcijske ključavničarje, tehniške risarje itd. Potreba podjetja je bila obenem že nova naloga šole. V ta namen so bili organizirani novi oddelki, ki so pričeli vzgajati tudi te kadre.

Ce upoštevamo, da se Industrijska šola bliža svoji dvajseti obletnici in da šolanje ene generacije traja tri leta, potem ugotovimo, da bo s prihodnjim letom zapustila šolo že osemnajsta generacija absolventov. To pomeni nad 1300 mladih kvalificiranih delavcev.

To število je visoko in poka-

že, da je Litostroj nalogo o vzgoji kadrov v celoti izpolnil.

Precejšnje število absolventov je kasneje absolviralo še razne tehnične srednje šole in tudi fakultete.

Razumljivo je, da je precej tega kadra iz več ali manj tehničnih vzrokov zapustilo Litostroj. S tega stališča je bilo pravzaprav največ pripomb obstoječemu načinu izobraževanja. Mislim, da ni potrebno spuščati se ob tej priložnosti v polemiko o tej zadevi. Litostroj je ob svoji ustanovitvi pred dvajsetimi leti in tudi kasneje dobil od skupnosti že strokovno izobražene kadre, da je s svojo proizvodnjo sploh lahko pričel. S tem, da je odšlo določeno število absolventov na delovna mesta v druga podjetja in ustanove, je Litostroj nekako povrnil skupnosti ta svoj dolg.

Sedanja oblika izobraževanja, ki se izvaja v okviru Izobraževalnega centra, je mnogo širša od prvotne. Izobraževalni center poleg redne poklicne šole, kot danes imenujemo bivšo Industrijsko šolo, izvaja tudi izobraževanje odraslih oziroma zaposlenih.

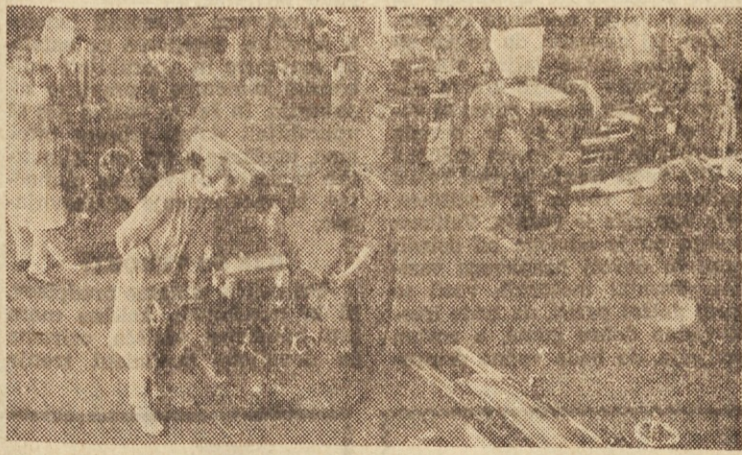
V to vrsto strokovnega iz-

obraževanja so zajete vse večerne šole, tečajji in predavanja za priučevanje, za poklic, tehniška srednja šola, strojna fakulteta in končno tudi šola za organe delavskega samoupravljanja.

Število slušateljev v navedenih vrstah izobraževanja zajema vsako leto najmanj 600 do 700 članov kolektiva.

Titovi zavodi Litostroj so v okviru naše republike tako pomembno podjetje kovinske stroke, da je dolžno odigrati poleg svoje proizvodne vloge enako pomembno vlogo pri izobraževanju novih kadrov v tej stroki.

Obdobje burnega razvoja je od nas zahtevalo marsikaj, danes pa od nas zahteva, da pričujemo tehtati razumneje svoje zmogljivosti in potrebe. Mogoče bo to tehtanje prineslo tudi to, da bodo kadri, ki smo jih šolali, gospodarneje zaposleni. Lokar

Fotoreporterjev zapis iz delavnic Izobraževalnega centra Litostroj

Brez »rdečega signala« do znanja

Bojazen prejšnjih let se tokrat ni ponovila. V Trbovljah so razpisali za uk poklicnih rudarjev 50 mest, priglasilo pa se jih je nad 70. V Zagorju se jih je skrajja ob razpisu priglasilo le 15, zdaj pa se želi posvetiti rudarskemu poklicu nad 30 mladih ljudi. V Trbovljah so imeli že v tem šolskem letu vpisanih 57 učencev, v Zagorju nekoliko manj. Vse to kaže, da se med mladimi ljudmi, ki končajo osnovno šolo, znova odloča kar dosti fantov za rudarski poklic.

Rudarska poklicna šola traja tri leta. V tem času dobe fantje solidno znanje, ki jih usposobi za kvalificirane kopače. Čas šolanja terja od vseh učencev nemalo prizadevanj. Vse večje uvajanje mehanizacije v premogovnike terja tudi solidnejše znanje. Več in bolj mehanizirano delo pa pomeni hkrati tudi manj fizičnega napora in večjo produktivnost. Zato že zdavnaj ni več res, da je za rudarja vsakdo dober, samo da zna vihteti kramp in lopato. Konec koncev pa tudi pogled v učne načrte zelo nazorno kaže, kolikšna pozornost je posvečena teoriji in vse kaže, da bo v prihodnje ob vse večjem uvajanju mehanizacije še pridobivala na pomenu.

Rudarska šolska centra v Zagorju in Trbovljah pa sta prevzela tudi domala vso skrb za dopolnilno izobraževanje ostlih članov kolektivov. Tako v Trbovljah kot v Zagorju razpolagajo z letnim programom izobraževanja, ki vsebuje tudi možnosti in pogoje, v katerih si vsak zaposleni pridobiva večje znanje. Tako so v Trbovljah imeli letos že tečaj za kopaške pomočnike, ki ga je zaključilo 28 kandidatov. Tečaj je za signaliste, dovozače in odvozače pri jaskih, ki so trajali dva meseca, pa je končalo 15 rudarjev. Razen tega so organizirali še tečaje za motoriste, za strojnike kompresorjev, seminar za sanitetno ekipo reševalnega moštva in tečaj za motoriste lokomotiv. V redni šoli za zaposlene na oddelku za obratne električarje je bilo vpisanih 19 kandidatov.

Rezultati testiranja, s katerim preizkušajo znanje strelcev, nadzornikov, signalistov, motoristov in strojnikov, so terjali, da je rudarski šolski center v Trbovljah uvedel seminarje tudi za te ljudi. Ob tej priložnosti so jih tudi seznanili z novimi rudarskimi predpisi o varnosti pri delu. Teh seminarjev se je udeležilo nad tri sto ljudi. Do konca leta bodo na vrsti še najrazličnejši tečajji in seminarji za strelce, kopaške pomočnike in druge. Pohvalno je tudi, da rudarski šolski center v Trbovljah vzdržuje stalne stike s štipendiranci, ki se šolajo na srednjih ali visokih šolah.

Z ustanovitvijo obeh rudarskih šolskih centrov je torej v zelo kratkem času bilo potrjeno njihovo vsestransko poslanstvo. V zdaj ustvarjenih pogojih za izobraževanje pravzaprav ni »rdečega signala« za nobenega izmed članov obeh kolektivov, v obeh rudnikih pa je zaposlenih okrog 5000 ljudi. Narava rudarskega dela bo terjala čedalje več znanja. Po eni strani znanja, ki je potrebno za varno delo, varnosti v rudnikih pa ni nikoli dovolj. Po drugi strani pa uvajanje mehanizacije terja bolj izobražene in večje ljudi. Oba šolska centra bosta v prihodnje gotovo morala uvajati še nove oblike izobraževanja in pri tem ne bi smeli pozabiti na družbeno-ekonomsko vzgojo, saj je le-ta sestavni del splošnega in strokovnega izobraževanja zaposlenih. (v)

ZADNJA TRETJINA JAVNE RAZPRAVE

V ponedeljek so se v Mariboru sestali predstavniki političnih vodstev bivšega mariborskega okraja. S sekretarjem za kulturo in prosveto SRS tovarišem Martelancem so razpravljali o osnutku zakona o financiranju vzgoje in izobraževanja v SR Sloveniji, zlasti o tistih vprašanjih, ki jih je že iz-

oblikovala dosedanja razprava. Namen posveta, na katerem so sodelovali tudi predstavniki GO SZDL Slovenije in Republiškega sveta ZSJ Slovenije, je bil, da bi se dogovorili o tem, na katera vprašanja naj bi se v nadaljnji razpravi kolektive in organizacije še posebej opozorili, ko bodo o zakonskem osnutku razpravljali.

Za obravnavo je preostalo še približno tretjina časa, ki je bil odmerjen za javno razpravo. Oktobra oz. v začetku novembra naj bi zakonski predlog prišel pred skupščino. Zlasti šolski kolektivi in skladi za šolstvo bodo dotlej lahko še povedali izčrpano svoje mnenje in dali svoje predloge, kako bi te področje najboljše uredili, saj imajo dovolj dragocenih, pozitivnih, pa tudi negativnih izkušenj iz dosedanje prakse. V prihodnjih dneh bodo objavljeni tudi materialni izračuni, ki so jih v dosedajni diskusiji vsi tako zelo pogrešali.

O posvetu v Mariboru bomo v prihodnji številki obširneje poročali.

IGO
LJUBLJANA

Uprava: Trnovski pristan 8, tel. 20-879, 21-747
Obrat: Gradaška 22, telefon 20-103

PROJEKTIRAMO,
IZDELUJEMO IN MONTIRAMO OPREMO ZA VSE VRSTE KUHINJ,
SAMOPOSTREŽNIH RESTAVRACIJ IN GOSTINSKIH OBRATOV
PRIMERNE CENE! IZDELAVA SOLIDNA!

VISOKO KVALITETNA OBLAČILA IN PERILO

Vsak dan poslušamo po radiu in beremo v časopisju žalostno kroniko nesreč na naših cestah.

So za te nesreče res krivi le vozniki motornih vozil?

Delno so, v veliki meri pa so za nesreče kriva cestišča sama.

Osnovni prometni predpisi namreč pravijo, da mora voznik krmariti motorno vozilo primerno tehnični usposobljenosti ceste. Toda z druge strani bi morali imeti tudi predpise za najnižje dovoljene tehnične normative o vozni sposobnosti vozišča in temu primerni hitrosti vozila. Vsako vozišče z zmanjšano vožno sposobnostjo bi moralo imeti dobro vidno obeleženo hitrostno omejitev, primerno njegovi tehnični usposobljenosti.

Tega na žalost še nimamo v celoti izpeljanega.

PREVELIK DAVEK — V KRVI IN DENARJU!

● »Neusmiljeno se moramo zavedati, da so ceste inženirske konstrukcije, ki terjajo določeno nosilnost, udobnost in varnost vožnje za določeno časovno obdobje...« ● Z denarjem, ki smo ga lani pri nesrečah izgubili zavoljo slabih cest, bi lahko zgradili 44 km nove sodobne ceste

KAJ TOREJ VPLIVA NA VARNOST PROMETA?

»Na preslabo dimenzioniranih cestiščih pride najprej do oblikovanja kolesnic in do pokanja obrabne plasti vozišča. In že v primeru, da so kolesnice globoke 50 milimetrov, bi morali tako cesto za vožnjo zapreti in jo čimprej popraviti... Pri nas pa, ker še nimamo predpisane meje deformacij vozišča, vozimo tudi po zelo deformiranih cestah.«

pravi ing. Miloš Polič, vodja oddelka za ceste pri Zavodu za preizkušanje materiala in konstrukcij. In res! Na avtomobilski cesti Ljubljana—Zagreb so ponekod kolesnice globoke tudi že 12 do 15 centimetrov in še kar vozimo po tej cesti, in to brez opozorila! O drugih cestah pa raje ne govorimo, ker so še slabše. »Seveda bi morala cestna podjetja razpolagati s potrebnimi sredstvi za vzdrževanje vozišč,« nadaljuje ing. Polič. »Vzdrževanje cest je namreč sestavni del transportne sposobnosti ceste. Vsako poškodbo na vozišču, vključno z gladkostjo vozne površine, bi morali čimprej popraviti...«

Razvoj motornih vozil je hi-

POČASI SE DALEČ PRIDE

Vozniki motornih vozil težijo k čimvečjim potovalnim hitrostim, k čim popolnejšemu izkoriščanju transportne moči vozila.

Varnost prometa pa temu nasprotno zahteva od voznikov razumno hitrost, vse v odnosu na tehnično usposobljenost vozišča in na dovoljeno prometno obremenitev ceste.

Voznik motornega vozila je torej dolžan voditi vozilo v mejah svojih sposobnosti in vozne sposobnosti cestišča.

Omejevanje potovalnih hitrosti pa je nujno tudi spričo nezadostne prometne kulture in vozne discipline dela voznikov motornih vozil pri nas. Zdaj pa je hitrost potniških motornih vozil praktično omejena le z mejami zmogljivosti materialov, ekonomičnosti potrošnje goriva, potrošnje gum ter zanesljivosti vožnje glede na kvaliteto vozišča.

»Pri vožnji motornega vozila raste odpor zraka s kvadratom vozne hitrosti,« menijo strokovnjaki na Zavodu za preizkušanje materiala. »To pa nam pove, da se pri velikih hitrostih moč mo-

vila dobra in pravilno hrapava cestišča.

Toda za dobre gume je največkrat silna zadrega. Ing. Miloš Polič pa tudi drugi strokovnjaki oddelka za ceste pri Zavodu za preizkušanje materiala in konstrukcij pravijo:

»Vsako vozišče mora imeti v odnosu na določene prometne obremenitve pravilno dimenzionirane nosilne plasti in obrabno zaporno plast izdelano iz takšnih materialov, ki omogočajo trajno hrapavo vožno površino. Sem sodijo: cementno-betonska cestišča, asfaltno-betonske obrabno zaporne plasti zrnivosti 0,8 do 0,18 milimetrov, posebne vrste obrabnih plasti, izdelane iz raznih asfaltno-makadamskih mešanic z zrnavostjo do 0,24 milimetra itd.«

Na naših cestah smo tu in tam že položili nekaj takšnih asfaltnih cestišč. Zadnje čase polagamo več vrst asfaltov; položili smo jih na primer na ljubljanski cesti, na novi gorenski cesti, posebno lepo pa so se obnesli hrapavi asfalti na cesti v Soški dolini.

In kaj naj bi storili, da bi na naših cestah dobili dovolj hra-

med gume kolesa in voziščem. V tem pogledu pa vse prometno napredne države delajo s polno paro. Raziskovalne službe nenehno ugotavljajo, kakšne so asfaltno mešanice. Vse za večjo varnost v prometu.

Res je, da vsako leto motorna vozila tehnično pregledamo, če so sploh sposobna za vožnjo.

Toda prav tako bi morali tehnično pregledati in izmeriti tudi vozišče, vsaj vožno najtežje odseke cest. V svetu merijo hrapavost vozišča z najrazličnejšimi aparaturami.

»Doslje so Nemci prišli najdlje. Izdelali so med prvimi ustrezne tehnične predpise o hrapavosti cestišč,« pojasnjuje ing. Miloš Polič. »Pri teh meritvah sodelujejo država, cestno gradbene organizacije in zavarovalnice.«

Kje smo mi v tem primeru? Zavedamo se, da je na naših cestah pravi pokol, da masovno plačujemo krvi in denarni davek. Toda ustavili smo se pri tem, da zarisujemo v cestno omrežje »črne pike«.

Se pred nedavnim smo ugotavljali, da smo v desetih letih na železnici ubili 300 ljudi. O tem smo razpravljali celo v zvezni skupščini in povedali marsikatero na račun zastarelih železnic.

Lani pa smo na slovenskih cestah ubili 512 ljudi in nismo skoraj ničesar rekli.

»Zdi se mi, da ne sučemo meča odgovornosti vedno in za vse enako,« pravi ing. Polič. »Morda bi na račun naših cest morali ne samo reči nekaj odločnejšega, marveč čimprej tudi nekaj ukreniti, kar bo omogočilo varno vožnjo vsem voznikom motornih vozil. Neusmiljeno se moramo zavedati, da ceste niso samo beli ali črni trakovi, z rožicami ob robu, marveč da so inženirske konstrukcije, ki terjajo določeno nosilnost, udobnost in varnost vožnje, in to za določeno časovno obdobje.«

MILIJONI, MILIJONI, MILIJONI...

Povprečno lako računamo, da so gladkost vozišča na naših cestah, neravnost, nepreglednost vozišča in slabi prečni nakloni v ovinkih krivi od 30 do 40% vseh prometnih nesreč. Od tega števila odpade samo na nesreče zavoljo slabega trenja, to je zaradi gladkosti površin cestišča, najmanj 60 do 70% nesreč. To nam potrjujejo lokacije večine nesreč in čas, ko so se te nesreče primerile. Samo v tednu med 14. in 20. novembrom lani se je v Sloveniji zgodilo 124 nesreč. Nesreče so se v 29 primerih zgodile zaradi prevelike hitrosti na mokrih cestah in v 11 primerih samo zavoljo mokre, poledenele ceste. Torej 40 nesreč od 124, ali: 32 odstotkov nesreč je bila posledica mokrih in gladkih cest.

Statistični podatki govorijo še naprej: V desetih mesecih lani je bilo za milijardo 645 milijonov starih dinarjev materialne škode, da ne govorimo o nepo-

vrnjeni škodi 480 življenj. In če od materialne škode iztržimo 32 odstotkov denarja za gladke ceste, dobimo lepo vsoto 526 milijonov starih dinarjev. S tem denarjem pa bi lahko naredili 44 kilometrov sodobnih cest, če upoštevamo, da velja kvadratni meter 3 cm debelega hrapavega asfaltno-betonskega cestišča 2000 starih dinarjev.

Verjetno bi bilo to dovolj, da bi zbrisali vse »črne pike« z omrežja naših cest.

Ob vsem pa je nenavadno, da naša Skupnost zavarovalnic tega problema še ni opazila in vložila v svoj fond sredstev za raziskovanje vzrokov nesreč. Kot kaže, Skupnost zavarovalnic raje še naprej plačuje visoke odškodnine za nastalo škodo pri prometnih nesrečah.

»Če hočemo doseči varnost v vožnji na cestah, moramo nenehno raziskovati in študirati materiale,« so misli strokovnjaka ing. Poliča, »ki bi nam to omogočili. Cesta ni komercialni izdelek niti za graditelje niti za vzdrževalce, vsaj pri nas ne bi smela biti. Cesta je prometni

medij, ki mora biti zgrajen in vzdrževan na osnovi raziskovalnih rezultatov. Če tega ni, postane cesta zelo hitro nevarna za promet.«

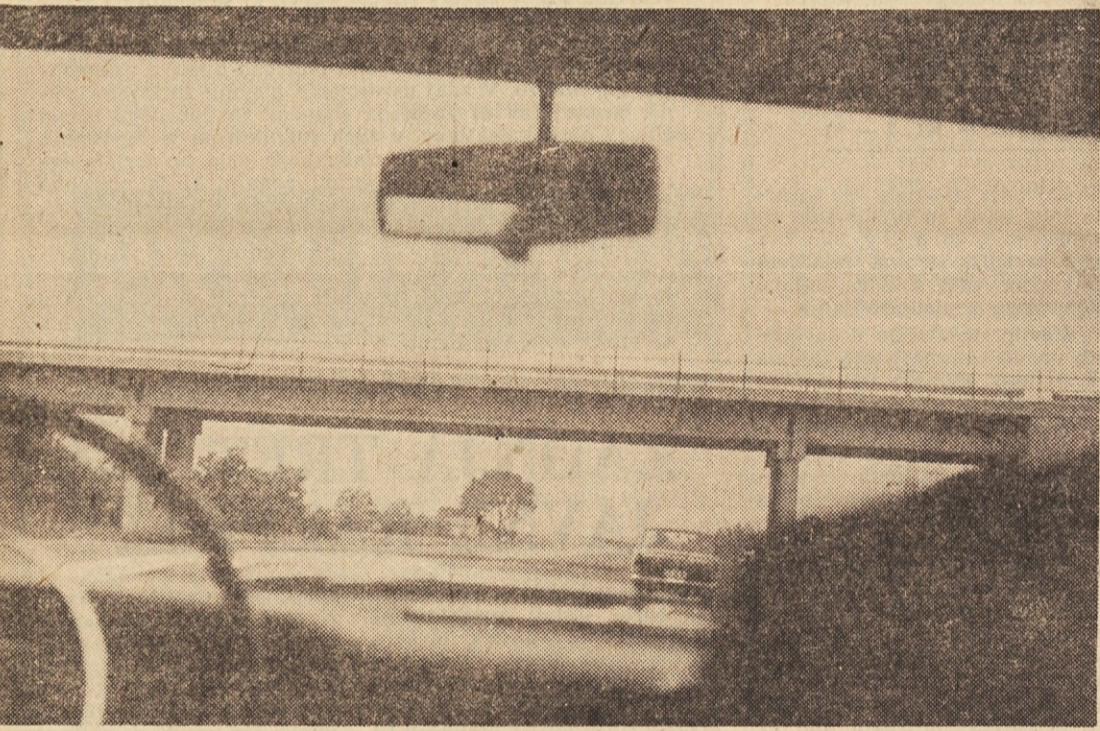
IN KAJ NAJ ZDAJ STORIMO?

Če hočemo, da se tudi s prometnimi uslugami vključimo v mednarodno delitev dela, potem je nujno, da čimprej začnemo graditi ceste na znanstveni osnovi. Pri tem pa raje manj, a te boljše.

A ne samo to. Ing. Miloš Polič je še dodal:

»Vse težje cestne odseke bi morali stalno kontrolirati in meriti z ustreznimi aparaturami. S temeljitim raziskovalnim delom pa naj bi popravili najprej sedanje ceste, ki naj bi potem omogočile največjo prometno varnost. Razumljivo, pri meritvah bi morale sodelovati vse organizacije, ki se ukvarjajo z gradnjo cest, organizacijo in usmerjanjem prometa, ali pa z zavarovanjem motornih vozil in proizvodnjo materialov za gradnjo cest!«

MILAN ŽIVKOVIČ

Kdaj bomo imeli take ceste pri nas? Posnetek je z nove ceste Trst—Udine

Foto: D. Domanjko

trejši in bolj dinamičen od gradnje in vzdrževanja cest. Posebej to občutimo pri nas. Zavoljo tega je še bolj nujno, da se avtomobilisti prilagajajo tehničnemu stanju cest. Ob tem pa velja upoštevati, da vsi vozniki pri vožnji nimajo dovolj »poslušne« vozišča, marveč jim je bolj »pri srcu« moč motorja, kar pa je spričo nekaterih slabih cestišč mnogokrat usodno tako za motorna vozila kot za voznike.

Torej na varnost prometa vpliva cela vrsta dejavnikov: voznik — motorno vozilo — vozišče — gostota prometa.

torja v glavnem uporablja za premaganje zračnega udara. Vedeti pa moramo, da so zavorne dolžine toliko daljše, kolikor je pri vozilu manjši zračni odpor in trenje med gumo in voziščem. S tem pa je seveda zmanjšana tudi varnost vožnje.

Čim večje trenje je med kolesi motornega vozila in cestiščem, tem varnejša je vožnja. Velikost trenja pa je odvisna od dobrih gum in dovolj hrapavega vozišča. Vozniki motornih vozil so torej dolžni paziti, da bodo imeli vedno dobre gume, a cestna podjetja, da bodo vedno pripra-

pave površine?

»Predvsem bi morali izdelati pravilne recepture za asfaltno mešanice in uporabljati vulkanske kamenine s pravilno zrnavostjo. In še: za vezivo naj bi uporabljali dobro izbrani bitumen, upoštevaje pri tem klimatske razmere določenega območja,« je spet mnenje strokovnjakov.

KJE SO VZROKI?

Pri nas še nimamo predpisov, ki bi narekovali, kakšna mora biti hrapavost vozišča, oziroma še dovoljeni koeficient trenja

Za delo, za šolo in za izlete vas lepo obleče

Modna hiša
LJUBLJANA — MARIBOR

Nama LJUBLJANA

V BLAGOVNICI S STANOVANJSKO OPREMO
NAMA, WOLFOVA 1
NA IZBIRO

V PRITLIČJU:

- sobno in kuhinjsko pohištvo, modernih in klasičnih oblik
- oblazinjeno pohištvo: kavči, otomane, fotelji
- vzmetnice, žimnice »jogi«
- kuhinjske in sobne mize, stoli
- šivalni stroji

NAKUP POHIŠTVA IN GOSPODINJSKIH APARATOV
TUDI NA POTROŠNIŠKI KREDIT!

10-ODSTOTNI POPUST PRI PLAČILU Z DEVIZAMI

nama LJUBLJANA

GOSTINSKO PODJETJE

SIDRO

Piran

vabi

v novo odprto restavracijo PUNTA, Piran, ki ima poleg 200 sedežev v restavraciji še 200 sedežev na gostinskem vrtu ter urejeno parkirišče